

Ante Jurić
Zadar

SUVREMENA ČIOVSKA TOPONIMIJA

UDK:811.163.42'373.21 (497.5 Čiovo)

811.163.42'373.21 (497.5 Čiovo) (091)

Rukopis primljen za tisak 15.05.2005.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Josip Lisac, Vladimir Skračić

U radu autor pokušava utvrditi povijesni i kulturni okvir u kojemu je formirana i čiji je vjeran izraz čiovska toponimija. Uz opis metode prikupljanja više od 650 toponima, na kojima se i temelji ova analiza, građa je sistematizirana prema geografskim i sociološkim motivacijskim impulsima (konfiguracija terena, privredna aktivnost i životni stil stanovništva i sl.). Kako je toponomastika ipak primarno lingvistička disciplina, tako će i najvažniji dio ovog rada biti posvećen upravo jezičnim (leksičkim, dijalektološkim, gramatičkim i semantičkim) osobinama čiovske toponimije. Na kraju, autor pokušava utvrditi i neke od najkarakterističnijih osobina čiovske toponimije. Dodatak radu su kazalo i abecedni popis toponima zajedno s osam toponomastičkih karata.

Ključne riječi: Čiovo, toponimija, naseljenost, karte, indeks, čakavica

UVOD

Kao svojevrsni mali doprinos očuvanju čakavskog identiteta otoka Čiova, sadržanog između ostalog i u imenskoj baštini, u ovom radu iznosim njegovu postojeću toponimijsku građu s više od 650 toponima prikupljenih na terenu. Prikupljanje suvremene građe izuzetno je važan i neodgodiv posao jer, za razliku od toponimije u pisanim, povijesnim dokumentima, "živa", sinkronijska toponimija ima neusporedivo kraći rok trajanja i podložna je neprestanim mutacijama. Bilo da je riječ o depopulaciji ili o hiperpopulaciji, a obje su krajnosti nažalost sudbina naših otoka, jezično i toponimijsko blago je svakim danom sve ugroženije, a njegovo

prikupljanje na terenu je sve teže izvodivo. Zbog sve većeg priliva “novog” stanovništva i zbog sve manjeg interesa “domaćeg”, identifikacija nekih referenata i ubikacija nekih od davnine poznatih likova jako je otežana, a nerijetko i sasvim pogrešna.

Najteža za identifikaciju su mi bila granična nenaseljena područja između dvaju naseljenih mjesta. Za neke od takvih referenata ponekad sam dobivao više različitih imena, ponekad i potpuno kontradiktornih informacija. Druga su krajnost situacije u kojima su čak i neki bitni i lako raspoznavljivi referenti (brda, uvale...) ostali neimenovani ili su pak imenovani s visokom dozom nesigurnosti. Takva situacija na terenu je potpuno razumljiva s obzirom na činjenicu da je mlađe stanovništvo sve manje orijentirano na polje i more kao izvor egzistencije, a starija, sve manje brojna generacija koja dobro poznaje teren, u pravilu je nepouzdana za identifikaciju referenata na karti.

Zbog “zuba vremena” i galopirajućeg zaborava koji zajedno čine ozbiljnu prijetnju ovom vrlo osjetljivom dijelu jezičnog blaga, smatrao sam potrebnim na terenu prikupiti što veći broj toponima, u što izvornijem obliku, te ih sistematizirati i predstaviti javnosti. Građu dobivenu terenskim istraživanjem (anketiranjem) analizirat ću po unaprijed utvrđenoj znanstvenoj metodologiji obrade sinkronijske toponimijske građe¹, kako bi njen opis bio što vjerniji te kako bi što preglednije prezentirao stanje na terenu i svu prateću problematiku.

GEOGRAFSKI I GOSPODARSKI OKVIR ČIOVSKE TOPONIMIJE

Površinom od oko 29 km², otok Čiovo spada u srednje velike naseljene srednjedalmatinske otoke što je, vidjet ćemo, toponomastički vrlo važna činjenica. Otok je izdužena oblika (dug oko 14,5 km, a na najširem dijelu je širok najviše 4,5 km) i po svom položaju u odnosu na smjer pružanja obale sličan je skupini velikih srednjodalmatinskih otoka. Pruža se duž obale u dinarskom smjeru (istok-zapad), a znatnim dijelom svoje dužine (od oko 5 km) na svom zapadnom kraju zatvara zaljev *SALDUN*, koji je danas i najnapučeniji dio otoka. Kao i većina jadranskih otoka, Čiovo je blago nagnuto u smjeru SI, a njegovu, znatno nepristupačniju južnu stranu, na svom krajnjem II dijelu (*Crvena stina*, *Prizinice*) čine jako strme padine i kamenite litice (strmci). Na središnjem i nešto manje na zapadnom dijelu, reljef otoka je jako brdovit (najviši vrh je *RUDINA*, 218 m) i ispresijecan brojnim i strmim rasjedima (*drage*) koji se na obalnoj crti završavaju velikim brojem uvala i rtova. Na nekoliko mjesta na otoku (Slatine, Šepurina) postoje i nalazišta slatke i bočate vode.

Ovakav izgled i izloženost Čiova, s jedne strane jugu i otvorenom moru, a s druge strane blizini kopna i samom gradu Trogiru, ostavila je značajnog traga u kronologiji naseljavanja otoka i prostornom razmještanju naselja, a samim tim i u njegovoj toponimiji. Na Čiovu ima šest naselja koja danas ukupno broje oko 10 000 stanovnika: Slatine, Žedno, Arbanija, Okrug, Donji Okrug i mostom povezano trogirsko predgrađe Čiovo. Još od trinaestog stoljeća otok je administrativno podijeljen između Trogira i Splita tako da su trogirskoj strani Čiova pripala sva naselja osim Slatina koje s oko četrdeset posto površine otoka pripadaju Splitu.

Sva naselja osim Arbanije i Čiova su nastala na uzvisinama i sva se nalaze na kopnu okrenutoj strani otoka ili su prema njoj orijentirana dok je nepristupačnija, južna strana,

¹ Metodu terenskog prikupljanja građe u našoj toponomastici promovirali su prije svih Blaž Jurišić (1950), B. Finka – A. Šojat (1973-74) i Petar Šimunović (1972b), a značajan doprinos u metodi istraživanja i analizi građe dao je i Vladimir Skračić (1996).

naseljena znatno kasnije i to samo na dijelu gdje se Okrug proširio sve do uvale Movarčica. U nekoliko slučajeva, ova nepristupačnost i nenaseljenost južne strane otoka ostavila je traga i u toponimiji (*Galicija, Grško, Orlice, Tatinja*, vidi: str. 114).

Ni po svojim geološkim karakteristikama i vegetaciji Čiovo se u bitnom ne razlikuje od većine jadranskih otoka. Stjenovito-mineralna osnova tla je tipično krška, vapnenačka, a po gotovo cijeloj svojoj površini (osim uskog pojasa litorala i nekoliko zanemarivo malih područja golog kamenjara) prekriven je tlom, pretežito crvenicom². Ovo se znatno odrazilo na otočku vegetaciju i na poljoprivrednu djelatnost njegova stanovništva. Još u rimsko doba otok je gotovo u potpunosti bio poljoprivredno kultiviran, pretežito vinovom lozom, maslinom i pšenicom koje su, uz eksploataciju kamena i soli, bile najvažnije grane trogirskog gospodarstva toga doba³. Veća orijentiranost stanovništva prema obradi zemlje nego prema ribarstvu, kroz gotovo cijelu povijest je bila bitna značajka čiovske (trogirskog!) gospodarstva, što je i rezultiralo činjenicom da je otok sve do početka prošlog stoljeća bio izrazito poljoprivredno iskorišten⁴. Iako se po današnjem izgledu Čiova to ne bi moglo zaključiti, potvrde o tome nalazimo u brojnim i jako čestim toponimima kao što su: *Njive, Rudina, Krči, Vlake, Piskurina, Oblog, Lively*, a odnose se na vrstu tla i obradive površine (vidi: str. 104).

Neiskrčeni dijelovi otoka prekriveni su tipičnom sredozemnom krškom vegetacijom zimzelene makije i, većinom do 20. st., hrasta crnike (*česmina*, lat. *Quercus ilex*) koji se zadržao i u toponimima *Crnika, Komorovica* i *Kančelirovac*. U novije vrijeme crnika je gotovo potpuno iskorištena na otoku, a zamijenio ju je sredozemni bor (*borika*, lat. *Pinus halepensis*) koji sam u toponimiji zabilježio na samo tri mjesta i to samo u oblicima s determinantom⁵.

Osim navedenih, fizičko-geografskih karakteristika otoka, za toponimiju možda i najvažnija osobitost Čiova je njegova snažna povezanost s kopnom⁶. Zbog intenzivne komunikacije s naseljima na obali, prije svega s Trogirom i u nešto manjoj mjeri sa Splitom, otok je vrlo brzo nakon dolaska novog stanovništva i toponimijski temeljito pohrvaćen, a tjecaju nje izmaklo ni samo ime otoka.

² O litološkom, sastavu i vegetaciji Čiova vidi u: PE : 368, 369 i također u: Fortis 2004 : 154-163.

³ O povijesti Čiova ne može se govoriti izvan konteksta povijesti Trogira, barem što se tiče pripadajućeg mu dijela otoka. O važnosti i obimu trogirskog vinogradarstva i vinarstva vidi: Geić 1993 : 75-94.

⁴ F. Celio Cega (1999 : 173-193) smatra da su sve do 18. i 19. st. pomorstvo i brodogradnja bili najvažnije "morske" djelatnosti Trogirana, a da je ribarstvo zapravo bilo tek usputna djelatnost. Potvrdu takvom mišljenju nalazimo i u podacima o stanovništvu Trogira u povijesnim potvrdama koje je analizirala N. Bezić-Božanić (1990 : 37-50 i 1992 : 63-67) Prema tim podacima, u Trogiru u 13. st. nije zabilježen ni jedan ribar dok je, za usporedbu prema istom izvoru, u isto vrijeme u gradu zabilježeno čak 116 obrtnika i 10 pastira. Podaci za 14. st. još bolje potvrđuju isto stanje. U to doba u Trogiru je bilo 32 notara, 24 postolara, 22 odvjetnika, 3 brodarar, 1 majstor za izradu vesala i samo 2 ribara. Bezić-Božanić (2002 : 169-188) međutim smatra da arhivski podaci ne prikazuju pravo stanje te da je u Trogiru "...zacijelo djelovalo više ribara nego što se spominje u pisanim izvorima." U svakom slučaju, ovi podaci mogli bi dati barem približnu sliku gospodarskog stanja Trogira u prošlosti.

⁵ Tvorba toponimskih likova isključivo s determinantom također jasno upućuje na činjenicu da je bor znatno manje topomomastički produktivan od crnike koja se u većini slučajeva pojavljuje bez determinanta (vidi: str. 112).

⁶ P. Šimunović (1992 : 80) smatra da je toponimija Čiova na određeni način "zrcalna strana" toponimije kaštelanskog i trogirskog polja.

POVIJEST IMENA I NASELJENOSTI ČIOVA

Najstarije potvrde imena otoka

Čiovo spada u red najranije naseljenih otoka na istočnoj obali Jadrana. Osim nekoliko pronađenih arheoloških ostataka⁷ i same činjenice da se nalazi jako blizu kopnu⁸, najegzaktniju potvrdu o naseljenosti otoka najkasnije u ilirsko doba nalazimo u toponimiji. Naime, ni u grčkom ni u latinskom jeziku ne postoji riječ za koju bi se moglo vjerovati da je apelativ po kojemu je otok dobio svoje prvo poznato ime⁹. Najstariji poznati zapis imena otoka je Plinijev *Bova* ili *Bavo* iz 1. stoljeća¹⁰. Plinije je ujedno i prvi pisac koji ne samo da je primijetio da je Čiovo zaseban otok, već ga je tom prigodom i vrlo precizno locirao “*Contra Tragurium Bova...*” što je za ono vrijeme neobično vrijedan podatak, s obzirom na uobičajene greške u ubikaciji kod antičkih pisaca¹¹. Ovaj podatak je još vrjedniji ako se u obzir uzme činjenica da je Plinije Čiovo svrstao u otoke bez grada (*civium*), dakle nenasele otroke. Između Plinija i najstarijih sačuvanih srednjovjekovnih dokumenata, *Boa*, *Boas* se još nalazi i na Peuntigerovoj karti (oko 340. godine), a spominju ga i Ammianus Marcellinus (4. st.) te Ravenat¹² u svom popisu jadranskih otoka (7. st. ili ranije). Ono što je u cijeloj priči o naseljavanju Čiova najzanimljivije jest činjenica da se između Ravenata i najstarijih sačuvanih pisanih dokumenata iz 12. st., dakle na otprilike petstotinjak godina, ime otoka nije sačuvalo ni u jednom danas poznatom dokumentu, uključujući i Porfirogenetov *De administrando imperio*. Kako su antički pisci i sam Porfirogenet u svojim opisima preferirali naseljene otoke, ovakva “praznina” upućuje na mogućnost da je otok u to vrijeme bio nenasele. Potvrdu za to imamo i u vjerojatno najstarijem čiovskom naselju Žednu gdje, nakon jednog vrlo bogatog antičkog nalazišta, nije potvrđen ni jedan nalaz iz ranog srednjeg vijeka što T. Burića upućuje na zaključak da je početkom 7. st., zbog nekog razloga, otok bio naglo napušten¹³. Razlozi tog egzodusa su stvar za povjesničare i u njih ne mogu ulaziti u ovom radu. Za toponomastiku je ova činjenica od velike važnosti zbog događaja koji se zbilo nekoliko stoljeća kasnije, a zbog kojeg Čiovo, zajedno s još nekoliko jadranskih otoka (Murter, Pag, Krk) spada u onomastičku kategoriju “zanimljivih slučajeva”. Naime, *Boa* je promijenila ime i postala *Čiovo*, a to je, kada je riječ o velikim i strateški bitnim

⁷ Na Čiovu su na nekoliko lokacija pronađene ilirske gradine i gomile (kartu prehistorijskih nalazišta vidi u: Babić 1984 : 28). U Žednu, u blizini starokršćanske crkve Sv. Mavra, arheološki nalazi predrimске i rimske keramike, rimski novac iz 1. st., ostaci gospodarskog kompleksa i groblje potvrđuju da je još u 1. st. Čiovo bilo naseljeno i da je imalo razvijen i autonoman gospodarski život. Vidi: Burić 2000 : 9-14.

⁸ Lako je moguće da je u predrimsko doba, zbog izdizanja morskog dna od približno metar na tisuću godina, otočnost Čiova ovisila o plimi i oseci ili ga je od kopna odvajao samo plićak.

⁹ Farlattijevu konstrukciju *Bubus/Bubua* i još neke srednjovjekovne tvorbe (*Babua*, *Buba*, *insula Bovis* pa i samo *Bova* koje je u upotrebi kroz gotovo cijeli srednji vijek) pomoću kojih se ime otoka željelo protumačiti od latinskog *bos*, *bovis* (vol), nije moguće dokazati znanstvenim postupkom. P. Skok (1950 : 162) navodi i mogućnost tumačenja *Boa* < *boa* (vodena zmija) u “nekom arbanaskom jeziku”.

¹⁰ Temeljitu analizu Plinijevih zapisa o jadranskim otocima vidi u: Čače 1992 : 33-51 i 2001 : 91-104.

¹¹ Ostali antički pisci ili ga uopće nisu identificirali ili su ga, kao Strabon (1.st.) i Ptolomej (2.st.) poistovjetili s Trogirom.

¹² Vidi u: Čače 1993: 347-440.

¹³ Burić 2000 : 9-14.

otocima, vrlo neobična pojava. Važnost i laka uočljivost referenta, a najčešće se radi o rijekama, brdima i otocima, gotovo uvijek rezultiraju očuvanjem starijeg imena, često iz najstarijih i slabo nam poznatih jezičnih slojeva, dok su imena sitnijih i manje značajnih referenata najčešće sasvim recentna. To je jedna od osnovnih onomastičkih pravilnosti kojoj je Čiovo, dakako, iznimka.

Novo ime

Povijesni izvori prepuni su dokaza o srednjovjekovnoj nenaseljenosti Čiova i o rigoroznim odredbama vezanim uz nastanjivanje na njemu¹⁴. Iako je otok kroz duži period svoje povijesti bio azilom političkih prognanika, redovnika, pustinjaka i gubavaca, za takav vid obitavanja na otoku ipak ne možemo rabiti termin "naseljenost" u njegovom punom značenju¹⁵. Takvo stanje, u trajanju od nekoliko stoljeća, najvjerojatniji je razlog zbog kojeg je otok i dobio potpuno novo ime. To je ujedno i najvažniji argument zbog kojeg sam skloniji povjerovati u hrvatsku (Skok) nego u romansku (Smodlaka) etimologiju imena Čiovo¹⁶. Naime, iako se Smodlakina teorija doima vrlo zanimljivom, teško je povjerovati da bi Romani ime otoka koje je stoljećima onomastički besprijeckorno funkcioniralo, zamijenili potpuno novim romanskim imenom, pogotovo kad znamo da je prvi poznati spomen novoga imena napisan upravo na hrvatskom jeziku¹⁷. Ako je otok dobio novo ime, lakše je povjerovati da su mu to ime dali Hrvati, koji nisu razumjeli jezik starosjedilaca, nego Romani koji su već imali ime za otok. Takvog je mišljenja i Skok, iako pretjeruje kada kaže da zbog toga što na Čiovu nije bilo "stalnih stanovnika", Hrvati "...nijesu mogli čuti ni starog imena."¹⁸ Hrvati su Bova mogli čuti od romanskog stanovništva Trogira (*Bua* je, *nota bene*, u talijanskom i danas ime za Čiovo), a moguće je da bi to ime i preuzeli da je i sam otok u to doba bio napučen autohtonim romanskim stanovništvom koje bi doprinijelo jačem nametanju spomenutog imena. Pojasnit ću to na nekoliko primjera iz Trogirskog statuta¹⁹. Statut je pisan 1322. godine, ali su njegove Reformacije, koje su zajedno s njim i objavljene, pisane i nadopunjavane sve do 18. st. To mi je omogućilo analizu učestalosti pojavljivanja latinskog imena otoka (uvijek *Bova*) i njegove mletačke varijante (*Bua*). Posebno zanimljivo razdoblje je 14. i prva polovina 15. st. U samom Statutu (dakle 1322., na samom početku tridesetšestogodišnje mletačke vlasti u Trogiru), Čiovo se spominje čas

¹⁴ I. Lučić (1979 : 123) navodi da splitski nadbiskup Petar, 1185. godine, nabrajajući župe trogirске biskupije navodi : "...Trogir, Drid, Šibenik i čitava zagora.", ni ne spominjući otok Čiovo. O zabrani naseljavanja na Čiovu vidi: za 1372., SGT, Ref, knj. I, gl. 56, za 1416., Lučić 1979 : 978, za 1625., Andreis 1977 : 299.

¹⁵ Možda je to prvenstveno pitanje osobnog stava. Po mom mišljenju, o naseljenosti u pravom smislu riječi se može govoriti samo na mjestima gdje zajednica, gospodarski i kulturno, potpuno autonomno funkcionira od rođenja do smrti njenih članova.

¹⁶ J. Smodlaka (1946 : 82-84) ime Čiovo tumači od *Caput Iove*, latinskog imena II rta otoka. P. Skok (1950: 161-166) svoju etimologiju izvodi od hrvatskog osobnog imena *Vučina* za što ipak nedostaje čvršćih dokaza, iako je neupitno da je ime hrvatsko.

¹⁷ Prvi do sada poznati spomen imena Čihovo je iz godine 1552., a nalazi se u naslovu bratovštine *Gospe od kraj mora* (danas *Gospica*). Vidi: Strohal 1915 : 29.

¹⁸ Skok 1950 : 162.

¹⁹ SGT

pod latinskim, čas pod mletačkim imenom, a ponekad čak i na oba načina u istom poglavlju²⁰. Kako originalni tekst nikad nije pronađen, priređivač latinskog teksta (I. Strohal) je prijepis, koji je smatrao najautentičnijim, popratio bilješkama u kojima su se nalazile i varijante ostalih prepisivača²¹. I u tim bilješkama je svako pojavljivanje imena otoka popraćeno "prijevodom" imena na suprotnu verziju. U Reformacijama koje su pisane pedesetak godina nakon toga, krajem 14. st. i dalje (u doba anžuvinske vlasti i kasnije, nakon konačnog ustoličenja Venecije), *Bova* se više ne pojavljuje, a *Bua* se ne komentira ni na jednom mjestu u bilješkama. Ovakva situacija jasno pokazuje nesigurnost u definiranju pravog imena otoka u razdoblju dok se mletačka norma u pisanju imena još nije u potpunosti učvrstila. Moje je mišljenje da bi se prijelaz sa starije varijante imena na novu, mletačku, ostvario ili naglo ili pak mnogo kasnije da je u to vrijeme na otoku bilo autohtonog romanskog stanovništva koje bi svoj identitet čuvalo kroz ime otoka. Hrvati su, dakle, s obzirom na vrlo ranu simbiozu s Romanima, nedvojbeno čuli za romansko ime otoka, ali se čini da *Bavo* u to vrijeme nikome (ili gotovo nikome) nije bilo ime "rodne grude" pa se, kao takvo, ni Hrvatima ni kasnije Mlečanima nije moglo ozbiljnije nametnuti²². Budući da su u spomenuto doba Hrvati već bili, ako ne na samom otoku, onda barem u njegovoj blizini, morali su ga nekako i zvati pa možemo zaključiti da je i novo, hrvatsko ime otoka (*Čihovo*), nastalo znatno ranije od najranije potvrde iz 1552. Ovakva kronologija je logična također i zbog činjenice da se toponimi gotovo nikada ne zapisuju isti dan kada su nastali.

Nova naselja

Moguće je da su Hrvati na Čiovo došli čak i znatno prije provale Turaka oko 1500., za koju se smatra da je bila glavnim uzrokom njegovog ponovnog naseljavanja²³, a naznake za to imamo i kod Lučića²⁴. Novonastala ili, bolje rečeno, ponovno nastala naselja na Čiovu još su dugo nakon Turske invazije bila u priličnoj izolaciji, a neka od njih (ponajprije Okrug i Žedno) i do današnjih dana u narodu imaju epitet "sela gubavaca". Takve su predrasude vjerojatno posljedica tretmana Čiova kao svojevrsnog "tabuiziranog otoka", koji ga je pratio tijekom cijelog srednjeg vijeka i kasnije, sve do dolaska Francuza početkom 19. st²⁵. Po pojavljivanju u povijesnim dokumentima, ali i po položaju mjesta na otoku možemo zaključiti da su Žedno, Okrug i Slatine najranije Hrvatima naseljena mjesta na

²⁰ Ponekad je čak i ime u indeksu različito od imena u samom poglavlju. Vidi osobito: SGT, Statutorum Tragurij, Lib. I, index : 6, Lib. I, cap. 75 : 37, Lib. II, index, cap. 30 i 60 : 50-51 i Lib. II, cap. 30 : 65 i cap. 60 : 77.

²¹ SGT: XXIII-XXV.

²² Zanimljivo je povući paralelu s otokom Murterom na kojem je romansko ime potisnulo hrvatsko unatoč činjenici da je otok bio neprekidno naseljen. Vidi: Skračić 1995: 127-142.

²³ V. Omašić (Andreis 1977: 89) smatra da je sve do Turaka Čiovo bilo nenastanjeno.

²⁴ Lučić (1979 : 978) navodi da su novi stanovnici Čiova, koji su na njega došli bježeći pred Turcima početkom 16. st, samo povećali stanovništvo Slatina, Žedna i Okruga.

²⁵ Uz već navedene stroge odredbe o naseljavanju, Statut je prepun precizno definiranih i nerijetko vrlo bizarnih odredbi vezanih uz Čiovo. Jedna od njih se odnosi na zabranu sječe drvla i granja, ali i trave na otoku, propisuje visoke novčane kazne za prekršitelje i, što je najvažnije, naređuje spaljivanje zaplijenjenog materijala (SGT, Ref, Lib. I cap. 86). Ovakve odredbe ponekad doista ostavljaju dojam da je Čiovo za Trogirsku komunu imalo vrijednost posvećenog tla.

otoku²⁶. Što se tiče naselja Čiovo, ono je imalo specifičan razvojni put i to prvenstveno kao odvojena gradska četvrt Trogira²⁷, a tek u novije vrijeme je dobilo vlastiti identitet naselja. S toponomastičke točke gledišta međutim, nema nikakvog razloga da ga ne tretiramo kao zasebno naselje jer ispunjava sve za to relevantne jezične kriterije: etnik, ktetik i specifična prijedložna tvorba²⁸. Točne podatke o prvim stanovnicima Arbanije i točno vrijeme postanka mjesta nisam uspio doznati, ali se po sadržaju jedne oporuke da naslutiti da se to nije dogodilo prije kraja 15. st²⁹. Najmlađe mjesto na otoku je Donji Okrug. Na samoj *Punti Okruka* (po kojoj je mjesto najvjerojatnije i dobilo ime) naselilo se vjerojatno krajem 18. i početkom 19. st. nekoliko obitelji iz Segeta Gornjeg i kaštelanske zagore, koji su kao bivši koloni (*junaci*) obitelji Alfrev i Madiraca tamo dobili zemlju³⁰.

Sve navedene povijesne činjenice su također i jezično/toponomastički relevantne. To je prije svega uočljivo u govorima i najmlađih i kopnu najbližih (osim Čiova) naselja na otoku, Arbanije i Donjega Okruga, a u određenoj mjeri i u Slatinama. Govori i toponimija tih naselja sadrže određene prozodijske osobine karakteristične za štokavicu trogirsku i kaštelanske zagore koje su, vjerojatno dosta rano, na zanimljiv način integrirane u njihovu čakavicu (vidi: str. 107-109). Za razliku od njih, štokavski utjecaj u starijim i izoliranijim naseljima (Žedno i posebno Okrug) je sasvim recentan i odnosi se prvenstveno na utjecaj standardnog jezika. Što se tiče same strukture čiovske toponimijskog leksika, a uglavnom se radi o masovnom izostanku riječi iz starijih jezičnih slojeva, povijest naseljavanja otoka je i tu odigrala ključnu ulogu.

METODOLOGIJA RADA

Korpus predstavljen u ovom radu je sinkronijski - suvremeni, no ni ta definicija ne prikazuje u potpunosti svu njegovu slojevitost. Jezik je, a to se posebno odnosi na nestandardizirane dijalektalne idiome, podlozan stalnim promjenama pa je i toponimija, kao jedan od njegovih izraza, u neprestanim mijenama. Čini se da je upravo u zadnjih

²⁶ Blizini izvorišta slatke vode (Slatine) ili položaj na uzvisini (Okrug, Žedno) mogu također biti znak rane naseljenosti. Prema spomenutom Lučićevom navodu (bilj. 24), možemo sa sigurnošću reći da su ova tri sela ponovno naseljena najkasnije u 15. st., a za Žedno i Okrug je moguće da se to dogodilo čak već u 13. st. Vidi: Burić 2000 : 9-14 i moguća potvrda imena Okrug iz 1228. godine "...*de cruce ecclesiae sancti Mauri*" u: Šimunović 1972a : 51-63.

²⁷ Već u 13. st. se na području današnjeg naselja Čiovo spominje toponim *Hortus* (Vrtal) pa možemo pretpostaviti da su već u to doba neki privilegirani pojedinci tamo bili nastanjeni. Vidi: Barada 1949 : 224. Iz istog razdoblja je i najstariji trogirski škver obitelji Petrić koji se tamo nalazio. Vidi: Celio Cega 1999 : 173-193

²⁸ Etnik *Čiovanin* se odnosi na stanovnika naselja Čiovo, a ne na stanovnika otoka Čiova općenito. Također, ići *ū Čiovo* znači ići u naseljeno mjesto, a ići *nā Čiovo* koriste samo Slatinjani kada idu prema istočnom rtu otoka.

²⁹ U oporuci iz 1476. se spominje fra Martin, "...*prior samostana sv. Križa na Čiovu kod Trogira*." Oporuku je pronašao i objavio I. Lučić (1979 : 1111), a zanimljiva je po tome što se u njoj kod ubikacije samostana ne spominje Arbanija, u kojoj se on danas nalazi, već samo Čiovo i Trogir. Arbaniju prvi spominje i opisuje P. Andreis (1977 : 299) krajem 17. st. kada nabroja sela na Čiovu: "*Okrug, Žedno i Arbanija [...] sva napućena i bogata ljudstvom...*" P. Šimunović (1969: 433-436) navodi da su Arbaniju osnovali tri obitelji iz okolice Drača, a od jednog informatora sam dobio podatak da je iz Drača zapravo bio sluga koji je kasnije tu osnovao obitelj.

³⁰ Zaključak na osnovu podataka iz matičnih knjiga Okruga koje je prikupila i analizirala Matić-Bilić (2004) i informacija dobivenih na terenu.

pedesetak godina, pod jakim utjecajem standardnog jezika i zbog sve većeg broja novih referenata (artefakta) koji mogu biti imenovani, toponimijski korpus Čiova (i ne samo Čiova) izložen inovacijama više nego ikad u povijesti pa sam smatrao potrebnim uhvatiti barem jedan njegov segment i analizirati ga.

Prvi metodološki problem koji mi se u tom poslu postavio je odgovor na pitanje ; “Što je to suvremena toponimija ?” U želji za očuvanjem najstarijeg živućeg jezičnog stanja (odabirom što starijih ispitanika), često sam zapravo ulazio u područje “povijesne” toponimije jer mnogi toponimi koji su bili funkcionalni u ispitanikovoj mladosti, danas žive samo u njegovoj glavi i na nekim preciznijim zemljovidima. Zbog toga će se događati da neki referenti imaju dva ili više imena (*Toč, Magazin, Lučica*), svako od njih funkcionalno unutar svoje dobne skupine. Iako se u terenskim istraživanjima (više zbog njihove dijalektološke nego toponomastičke vrijednosti) preferiraju stariji ispitanici “s dobrim zubima”³¹, ni podatke dobivene od nešto mlađih dobnih skupina (pa čak i onih školskog uzrasta) ne smatram ništa manje toponomastički relevantnim. Naprotiv, oni samo upotpunjuju šaroliku sliku suvremene toponomastičke stvarnosti, a često se događalo i to da upravo od mlađeg ispitanika dobijem preciznije, i što je posebno važno, čak i dijalektološki vrjednije rezultate. Ovo ne čudi jer je idealni ispitanik u teoriji često najgori ispitanik u praksi, najčešće zbog psihološke barijere koju sâm spontano postavlja i teško se nje oslobađa.

Sve podatke prezentirane u ovom radu sam dobio direktno od ispitanika, usmenim putem, u razdoblju od srpnja 2004. do ožujka 2005. godine. Dobiveni podaci su posebno vrijedni zbog toga što sam u svoje ankete uspio uvrstiti i ispitanike rođene 20-tih godina prošlog stoljeća što se pokazalo odlučujućim za očuvanje nekih toponima. Sva prikupljena građa je snimljena i sačuvana na petnaestak sati digitaliziranog zvučnog materijala koji je javnosti u cijelosti dostupan u *Centru za jadranska onomastička istraživanja* na Sveučilištu u Zadru. Iako je većina mojih ispitanika bila visoke srednje i starije dobi, ravnopravno sam tretirao sve dobivene toponime, pa čak i one koji su nastali u zadnjih desetak godina, a koje sam ponekad sasvim slučajno, “u prolazu” prikupio od mlađih ispitanika koji su ih jedini i znali. Možda i najvažnija okolnost u izradi ovog rada je činjenica da sam i sâm podrijetlom sa Čiova i njegov stanovnik od svoje najranije dobi, a samim tim i izvorni govornik. Iako zanemarivana u suvremenoj toponomastičkoj metodologiji, ova je činjenica od velike važnosti za kvalitetu prikupljanja toponimijske građe.

Popis ispitanika:

Donji Okrug: Duje Vukman (1930) umirovljenik, Anka Vukman (1932) umirovljenik; Okrug: Petar Kuzmanić (1930) umirovljenik, Mate Baret (1937) umirovljenik, Marija Baret (1941) umirovljenik, Dragan Grabovac (1958) ribar; Čiovo: Ivo Rožić (1929) umirovljenik, Jele Jurić (1947) umirovljenik; Žedno: Cvjetko Jerebar (1945) umirovljenik; Arbanija: Stipe Uljević (1939) umirovljenik; Slatine: Radun Aneštra (1931) umirovljenik, Marija Domić (oko 75 god.) umirovljenik.

Karte koje sam izradio su toponomastičke, a ne topografske, tj. njihov primarni zadatak je identifikacija imena, a ne referenta u prostoru te je, sukladno tome, i njena geografska preciznost od sekundarne važnosti. Svaki broj na karti se odnosi na jedan imenovani referent bez obzira da li je on samo jedan manji dio nekog većeg referenta imenovanog istim

³¹ O metodologiji terenskog istraživanja vidi: Jurić 1950 i Skračić 1996 : 66-72.

imenom³² (*Gaji* > *Prvi Gaj*, *Drugi Gaj*...). Neki izrazito veliki referenti (*Rudine*, *Kobijak*..) zabilježeni su u više sektora pod istim imenom, a različite varijante nekih "pograničnih" toponima nalaze se pod istim brojem u indeksu po mjestima. U abecednom indeksu nalaze se svi spomenuti toponimi i njihove varijante zajedno s kartografskim brojem referenta koji imenuje. Zbog jednostavnije tehničke izvedbe, kartu sam podijelio na šest nejednakih dijelova te sam ih po istom kriteriju poredao u indeksu. Granice koje sam povukao između šest glavnih sektora³³ su granice areala skupina podataka po kriteriju mjesta iz kojeg sam ih dobio. Ovako povučene granice u visokom postotku prate stvarnu administrativnu podjelu i u potpunosti odgovaraju ciljevima toponomastičke analize po ključu naselja.

U korpus sam integrirao i susjedne morske referente; *brake*, ribarske *pošte* i nekolicinu manjih otoka i hridi. Kao i kod određivanja granica među sektorima na samom Čiovu, i ovdje sam se vodio isključivo kriterijem orijentiranosti lokalnog stanovništva i same fizičke blizine tih referenata otoku Čiovu, a ne isključivo stvarnom administrativnom podjelom.

SISTEMATIZACIJA GRAĐE

Sve jedinice ovdje prezentirane građe su toponimi. Svi oni potpuno prozirni i svakodnevno upotrebljavani apelativi (*Draga*, *Dolac*, *Njiva*, *Porat*, *Mul* i sl.) koji se nalaze u ovoj građi, nisu ništa manje toponimi od onih "pravih", bez apelativne vrijednosti. To je osnovna pretpostavka na kojoj se temelji ovaj rad kao i analiza bilo koje suvremene toponimijske građe, a jedini pravi kriterij za nazivanje jedne leksičke jedinice toponimom je isključivo njegova uporaba u okviru određene jezične zajednice, ma koliko mala ona bila.

Kao i svaki drugi jezični znak, i toponimi su jedinstvo forme i sadržaja, geografske i jezične komponente imena. Shodno tome, građu ću analizirati na temelju nejezičnih i jezičnih kriterija, opisom referenata i toponimskih likova.

Referenti

Prostorna distribucija čiovskih toponima

Zbog intenzivne povezanosti otoka s kopnom i zbog gore opisanih povijesnih okolnosti njegovog naseljavanja, postojeća čiovska toponimija je, s iznimkom manjeg broja romanskih i predromanskih prežitaka, vrlo mlada, gotovo u cijelosti hrvatska, i u najvećem broju slučajeva je izravno zemljopisno motivirana. Ovakva struktura korpusa je posebno karakteristična za kopnene toponime i logična je posljedica prevladavajuće orijentiranosti stanovništva na poljoprivredu, barem do razdoblja do kojeg doseže sjećanje najstarijih ispitanika. Najčešće toponimizirani leksemi su imenice koje opisuju referent svrstavajući ga u neku geografsku kategoriju, prema vrsti i izgledu referenta (*Brig*, *Draga*, *Dolac*) ili prema djelatnosti kojoj su namijenjeni (*Krč*, *Vlaka*, *Njiva*, *Oblog*). S nešto većim udjelom

³² Ovaj toponomastički problem je terminološki još uvijek nedovoljno dobro riješen. Većina autora se za označavanje toponimskih hiponima i hiperonima služe terminima *mikrotoponim* i *makrotoponim*.

³³ Osim granice između sektora *Okrug-istok* i *Okrug-zapad* koje sam isključivo radi lakše izrade karata podijelio na dva približno jednaka dijela, a granice su im potpuno arbitrarne.

romanskih toponima, ali po sličnom motivacijskom obrascu je imenovana i većina referenata u uskom obalnom pojasu i u moru s tim da je toponimijski vokabular tu neusporedivo siromašniji pa su metaforizacija (*bok*), paretimologija (*garbina*) i posuđivanje riječi "s kopna" (*draga*) mnogo češći nego kod kopnenih toponima. Uzrok tome je također relativno kasno naseljavanje otoka i slabija orijentiranost stanovništva na ribarstvo u doba nastajanja najvećeg broja danas postojećih toponima.

Najveća koncentracija toponima na Čiovu je, što je i logično, na mjestima njegove najgušće naseljenosti (karta 2). Takva situacija je uglavnom rezultat sve slabijeg gospodarskog iskorištavanja nenastaljenih područja otoka zbog čega je i potreba za njihovim imenovanjem kao i za očuvanje postojećih imena svedena na nužnost najelementarnije orijentacije u prostoru, a imena mnogih udaljenih čestica su zauvijek zaboravljena. Struktura toponimije nastaljenih mjesta bitno je različita od spomenutih kopnenih i obalno-morskih područja. U njima se osim po izgledu i funkciji referenti mnogo češće identificiraju po imenima ljudi koji su s njima na bilo koji način u vezi pa je veliki broj tih toponima antroponimskog porijekla (*Marinova draga, Milićevo, Svilanova punta, Radići, Kuzmića* i sl.).

Osim nastaljenih mjesta, toponimima najgušće pokrivena područja su ona mjesta koja su zbog bilo kojeg razloga bila važne referentne točke u prostoru, bez obzira na njihovu udaljenost od "civilizacije". To su prije svega predjeli oko važnijih putova (*Bili put, Stari žedanski put, Put Donjega*), ribarske pošte uzduž južne obale otoka kao i granični pojas uz povijesnu granicu trogirskog i splitskog dijela otoka (*Progoni, Dionice, Piščine..*). Dobro poznavanje terena na *Donju bandu* na koju izlaze granice svih otočkih naselja, a posebno onih uz granicu sa Slatinama bilo je preduvjet preciznog razgraničenja među komunama pa su ta područja, logično, mnogo bogatija toponimima od brda i šume u unutrašnjosti svake od općina. Nasuprot tome, podnožja većih brda i njihovi obalni pojasi (*Kita, Mažurana, Gradina*) su, unatoč blizini naselja, često slabije pokriveni toponimima, vjerojatno zbog toga što se, pri imenovanju svake čestice, dio njenog identiteta prenosi na brdo kao važnog i iz daljine vidljivog referenta.

Podmorski referenti

U ovu skupinu spadaju sve podmorske konfiguracije (braci, pličine, podmorske hridi, rasjedi) koje su zbog svoje važnosti za ribolov i navigaciju morale biti imenom identificirane u prostoru. Ova skupina referenata je jedina koju imenovatelj ne percipira izravno, vidom, i u pravilu nema preciznu ideju o njihovom izgledu³⁴. Jedina spoznaja o izgledu i dimenzijama podmorskih referenata do koje je klasičnim ribolovom (mreža, parangal) imenovatelj djelomično mogao doći su njegova dubina i strmst pa su to ujedno i jedine informacije o njihovom izgledu do kojih možemo doći analizirajući njihova imena (*Duboki bad, Vela kosa, Plikadura*). U nedostatku boljih informacija, a radi što preciznije identifikacije u prostoru, takvi referenti se najčešće imenuju po njima najbližem vidljivom referentu (najčešće po imenu rta, manjeg otoka ili hridi) i to uvijek u formaciji: geografski termin + prijedlog

³⁴ Osim kod modernih tehnika ribolova, ronjenjem i uporabom elektronskih pomagala koji nisu relevantni za ovu analizu. Više o imenovanju podmorskih referenata vidi u: Vinja 1986: 17 i osobito: Skračić 1988: 17-34.

od + ime vidljivog referenta u genitivu (*Brak o' Krča, Brak o' Punte Okruka, Brak o' Krajevca*). U imenu se ponekad može naći i metafora koja upućuje na izgled ili neku drugu karakteristiku referenta (*Zrvanj, Kopje*) ili anegdotka (*Brak o' Beštimi*).

Hridi i grebeni

Za potrebe ovog rada, ne uzimajući u obzir najnovije definicije pojmova³⁵, pod hridi i grebene tretiram samo najmanje prirodne stijene trajno okružene morem i bez vegetacije, dakle sve objekte u moru manje od Umije i Krajevca. Njihova imena redovito su metafore (*Pijavice, Galera, Balkun, Čelice/Čeline, Krava, Biskup, Kučac*).

Ribarske pošte uz obalu

Imena pošta dio su specijalnog ribarskog metajezika pa su kao takva slabo poznata svima onima koji se ribolovom ne bave. Kao i braci koji su također dobre ribarske pošte i pošte uz obalu se najčešće identificiraju po imenima mjesta uz obalu na kojima se nalaze pa ih zbog navedenih razloga nisam ni posebno naznačivao u indeksu. No, za razliku od braci, pošte uz obalu su nerijetko imenovane po ribi koja se na njima najčešće lovila (*Pošta o' giric, Pošta o' srdel, Zubacara, Mrjančica [Smaris alcedo]* i možda *Lubinovo*, vidi bilj. 45) ili po načinu na koji se lovila ili po alatu kojim se lovila, najčešće potezanjem *migavice* s kraja (*Vučaća, Vlačila, Voznici, Palandara, Branac*³⁶). Takve toponime sam uvrstio u popis.

Rtovi

Veliki, lako uočljivi i strateški važni rtovi spadaju u najranije imenovane referente, a njihova imena su često bila motivacijom za imenovanje susjednih referenata. Lako je moguće je da je najveće i jedno od najranije naseljenih mjesta na otoku (Okrug) dobilo ime upravo po njegovom najzapadnijem rtu (*Punta Okruka*), a gotovo je sigurno da je baš to bio slučaj s Donjim Okrugom³⁷ koji nije nastao ni kao produžetak već postojećeg *Okruka* niti su ga Okručani osnovali. Što se tiče najistočnijeg rta Čiova, Smodlaka tvrdi da je po njemu dobio ime cijeli otok što je u svakom slučaju zanimljiva teza s obzirom na to da Slatinjani i danas sve što se nalazi istočnije od njihovog mjesta, uključujući i sam rt, zovu Čiovo³⁸.

³⁵ Prilikom najnovijeg prebrojavanja hrvatskih otoka (Duplančić Leder 2004 : 5-32) dane su i precizne definicije geografskih pojmova *otok, otočić, greben i hrid*.

³⁶ Vidi: Skok ERHSJ I : 198.

³⁷ P. Šimunović (1972 : 51-63) se ne slaže s tumačenjem A. Belasa po kojemu je Okrug dobio ime po *Punti Okruka*. On smatra da toponim *Okruk* potiče od imenice *krug* (veći, "živac" kamen vezan za tlo). Međutim, treba naglasiti da je Okrug nastao na izrazito plodnom dijelu brda koji zasigurno nije karakterističan po nekom velikom kamenu ili izrazito kamenitom terenu. Možda je motivacija 'krug' ipak povezana s nekim drugim dijelom otoka.

Treba također naglasiti i to da je današnje službeno ime dvaju mjesta *Okrug* ili *Okrug Gornji* i *Okrug Donji*. U svakodnevnoj uporabi su, međutim, isključivo dijalektalni oblici *Okruk* i *Donji Okruk*. U radu, ovisno o sadržaju i kontekstu, bilježim podjednako i dijalektalni (uvijek u kurzivu, osim u indeksu) i službeni oblik.

³⁸ Vidi: Smodlaka 1946 : 82-84. Od jednog ispitanika sam dobio informaciju da u Slatinama i danas *Puntu Čiova* zovu *Punta Jove*.

Struktura imena je identična za sve rtove na otoku bez obzira na njihovu veličinu. Gotovo uvijek je to toponimizirani apelativ *Punta* + ime poluotoka³⁹ (*Punta Okruka*, *Punta Čiova*, *Punta Supetra*) ili samo *Punta* (sektor Okrug – zapad). Na obližnjim, manjim otocima rtovi se imenuju po stranama svijeta i to po principu gore-istok, dolje-zapad (*Vr Umije*, *Vr Krajevca* odnosno *Podan Umije*, *Podan Krajevca*). Moguće su također i tautološke tvorbe kakve nalazimo na više mjesta na Jadranu (*Punta Rata*, *Araboka*) kao i metafore (*Debeli Rožac*, *Tanki Rožac*).

Uvale

Nakon rtova, uvale su najuočljiviji referenti uz morsk obalu pa, čak i one najmanje i najudaljenije, uvijek imaju kakvo takvo ime. Neobično je to da osim metafore *bok* nema ni jednog drugog leksema koji bi se u čiovske toponimiji odnosio isključivo na uvalu. Jedini geografski termin koji označava samo tu geografsku formaciju je *uvala/vala* koja je na Čiovu isključivo apelativ i nikad se ne nalazi u imenu neke uvale. Tu prazninu je ispunila *draga*, izvorno kopneni apelativ kao i već spomenuti *bok* i njegov deminutiv *bočić*⁴⁰. Ovakvo “spuštanje” termina s kopna prema moru masovna je pojava ne samo u toponimiji nego i u općem leksiku, naročito ribarskom⁴¹. Rezultat toga je da mnoge uvale ime posuđuju od susjednih kopnenih referenata (*Mali* i *Veli Dirun*, *Kita*, *Žalo na Guje*, *Marinova draga*)

Osim najučestalije konstrukcije: opisni/posvojni pridjev + *bok/draga* (*Lucina draga*, *Pulicinov bok*, *Prvi bočić*...) kao imena uvala na Čiovu pojavljuju se i: a) opisni pridjev bez geografskog termina uvijek se odnosi na kvalitetu uvale: *Široka*, *Duboka* (ako nije fitonim, vidi: str. 112), *Duga*, b) ime izvedeno od posvojnog pridjeva + *-ac*: *Racetinovac*, *Kančelirovac*, c) deminutivno ime ženskog roda na *-ica*: *Krušica*, *Movarčica*, *Mrjančica*. Ostale imenice koje se više puta pojavljuju u imenima uvala su: *žalo* (*Velo žalo*, *Malo žalo*, *Žalo na Rat*), *more* (*Malo more* - dva puta, *More*) te *garma* i njena paretimološka izvedenica *garbina* koje su se slabljenjem njihovog izvornog apelativnog značenja (procjep u obalnoj stijeni, vidi bilj. 52) onimizirale kao imena nekoliko uvala na Čiovu i Umiji: *Vela Garbina*, *Mala Garbina* - dva puta, *Duboka Garma* i *Mala Garma*.

Vode

Postojanje pitke vode jedna je od toponomastički najvažnijih i najčešće potvrđenih činjenica. Na Čiovu kao i na ogromnoj većini hrvatskih otoka nema pravog izvora pitke vode pa je, tim više, i njena najmanja prisutnost (a često je riječ o sasvim bočatoj ili umjetno pohranjenoj vodi) popraćena odgovarajućim imenom - hidronimom⁴². Čiovske hidronimi su lako prepoznatljivi i sistematski se u raznim varijantama ponavljaju na više mjesta na otoku, ali i na većini jadranskih otoka. To su: *Šipnata* (i možda *Pod Šipke*), *Banj*, *Slatičćak*,

³⁹ O distribuciji leksema *punta* i *rat* u jadranskoj toponimiji vidi: Skračić 1989: 61-71.

⁴⁰ Za razliku od *bočića*, deminutiv *dražica* nikad nije ime uvale, a jako je čest na kopnu.

⁴¹ Više o ovome vidi: Skračić 1988: 17-35.

⁴² Možda bi termin *hidronimi toponim* bio prikladniji, no u suvremenoj toponomastici konsenzualno je prihvaćen termin *hidronim*.

Slatina/Slatine – ime bunara i ojkonim, *Podvornice* – dva puta, *Lokva/Lokvel/Lokvice / Lokanac/Lokvine* – ukupno 11 puta, *Pišćeti/Pirčina/Pišćine/Piske*⁴³ – pet puta, *Toč* – dva puta, *Bac/Bač* – dva puta, *Voda* – tri puta, *Dubočica* i možda *Dobrića žalo*⁴⁴, *Studenac*, *Jubetić* i *Lubinovo*⁴⁵ te *Žrvanj* (ako nije metafora) i *Ripišće*⁴⁶.

Toponime koji pokrivaju semantičko polje 'voda' ponekad nalazimo i na mjestima na kojima vode nema ili je referent samo indirektno povezan s postojanjem vode. Ovo se najčešće odnosi na plodna polja kao: *Jubetić*, *Lubinovo*, a možda i *Batinka* – dva puta i *Badi* – tri puta⁴⁷ (ovaj posljednji se na dva mjesta pojavljuje i kao ime braka). O važnosti vode u toponimiji govori i činjenica da su dva od šest čiovskih ojkonima motivirana prisutnošću ili izostankom vode (*Slatine*, *Žedno*).

Brda

Brda su strateški najvažniji i najvidljiviji referenti, a imena su im, ne računajući neke manje uzvisine i brdo Balan čija mi etimologija nije poznata, redovito hrvatska. Čiovski oronimi nam u najvećem broju slučajeva govore o dvije stvari: o izgledu brda i o njegovoj funkciji. Čiovo je u odnosu na svoju površinu jako brdovit otok i prirodni je lukobran Trogira kroz cijelu njegovu povijest. Funkcionalnost brda je u oronimiji Čiova izražena: a) imenima sa semantizmom 'straža' (*Dočih*, *Položaj* – dva puta, *Čuhovica*, *Stražnica*, *Vežerovac*), b) metonimijom (*Gradina*, *Lovret*, *Lebadusa*⁴⁸) Opis izgleda brda u njegovom imenu najčešće je: a) geografski termin (*Brce* – dva puta, *Brdo*, *Brig/Brigi*, *Gora*, *Vršine*, *Vrk*, *Vrv*, *Zvrji*), b) fitonim (*Mendulovac*, *Bristovac*, *Smokva*, *Bukovo*, *Kaduje*, *Mažurana*, *Koprva*), c) metafora (*Glava/Glavica/Glavice* – osam puta, *Plat*, *Segla*, *Kobijak*, i možda *Smokva*), d) opisna imenica ili pridjev (*Debeli brig*, *Plat*, *Rudina*, *Ravno* – tri puta). Zanimljiva je i činjenica da, za razliku od većine jadranskih otoka, na Čiovu nema brda s imenom *Hum*. Moguće je da je ovo posljedica ranije opisanih okolnosti naseljavanja Hrvata na otok.

Udoline, dijelovi brda i obradive površine

Najveći dio otočke površine otpada na zapuštene šumovite terene, padine brda, udoline i zaravni koje su samo manjim dijelom obrađene. Imena tih kopnenih konfiguracija čine više od osamdeset posto ukupne toponimijske građe otoka i bez iznimke su hrvatska. Motivacije za imenovanje su raznorodne i šarolike, ali u pravilu potpadaju pod nekoliko

⁴³ Distribucija nedvojbeno pokazuje da je riječ o hidronimu. Moguće je da je motivacija osnova *pisk-*, *pišć-* kao onomatopeja zvuka vode. Vidi: Brozović Rončević 1997: 1-40.

⁴⁴ *Dobrić* je ime potoka koji je tekao sve do Trogira, a kao toponim se zadržao do danas.

⁴⁵ O osnovi *Ljub-* u toponimiji (*Ljubljana*, *Ljublanica* - zagrebački potok, *Ljubač* kod Nina, *Ljubovo*, *Ljubovec*) P. Skok (ERHSJ II : 337) navodi semantizam 'dobro zemljište' što je nedvojbeno povezano s postojanjem vode. U govorima mjesta otoka Čiova [lj] se sistematski zamjenjuje sa [j], a ponekad i sa [l] (vidi str. 21).

⁴⁶ Za *Žrvanj* (ako je u vezi s *aranj*) i *Ripišće* vidi: Filipi 1984 : 111-154.

⁴⁷ Možda je u vezi s *badanj* koji se također nalazi u imenima referenata s morskog dna. Vidi: Skok ERHSJ I : 86

⁴⁸ Od tal. *abadessa*. Na tom lokalitetu se nalazi obnovljena ladanjska vila trogirskih patricija.

osnovnih kriterija. Velika većina tih imena su u množini što naglašava širinu, rascjepkanost i nedovoljnu prostornu definiranost tih pojmova i referenata na koje se odnose (*Rudine, Mendulovci, Kobijaci, Ravnice, Liveja, Krčine, Osoja, Prisoja..*), a najčešće opisuju:

a) izgled terena: *Skalice, Puzavica, Ravno, Rasove, Krvodoli, Gaji, Kantunina, Ležaji, Drage, Dražice, Paševica*.

c) namjenu i kvalitetu tla: *Njive, Vlake, Ograda, Krči, Krčevine, Sadić, Dubočica, Debejaci, Plikače, Plikošćice, Zemejak, Prjače*.

d) floru ili poljoprivrednu kulturu: *Mendula, Mastrinka, Vinišće, Lanišće, Lečevišće*.

d) vlasnički odnosi: *Popovsko, Duoščina*⁴⁹, *Braski Gaj, Društveno, Komunska Glava* (možda i *Komunjika*), *Plemeščina* 'naslijeđena zemlja', *Polaščina* 'zemlja koja se dijelila na pola'.

d) položaj: *Osoja* 'sjever', *Prisoja* 'jug', *Gornja Glava* 'istočna', *Donja Glava* 'zapadna', *Isasada, Nada Kite* 'iznad'.

Granica

Srednjovjekovna granica trogirске i splitske komune popraćena je nizom karakterističnih toponima razmještenih na obje strane. To su: *Stublić* na mjestu na kojem je nekada nalazio jedan od šest graničnih stupova⁵⁰, *Meje, Prag, Progoni* (predio oko puta koji se proteže manje-više po liniji razgraničenja) i *Dionice*.

Artefakti

Mnogi apelativi kao: *Porat, Selo, Mul, Ograda, Mirine, Put, Kuća, Ulica, Lučica, Magazin, Kamp* i mnogi drugi u indeksu dobro su poznati orijentiri u određenom mikroprostoru i na razini određene jezične zajednice (sela) besprijeckorno toponomastički funkcioniraju kao i svaki drugi "pravi" toponim. U prilog njihovom toponimijskom statusu ide i činjenica da se prostor imenovan tim imenicama često striktno ne poklapa s objektom koji kao apelativi označavaju već je taj prostor nešto širi ili uži. Tako se *Porat* često odnosi na cijeli dio mjesta oko *porta*, *Selo* u pravilu označava samo stari centar sela, *Ulica* + determinant je često cijeli kvart, *Put* se često može "prevesti" kao *prema*, odnoseći se zapravo na cijeli prostor na putu prema određenom mjestu itd. U toponimiji Čiova nalazimo i neka neprozirna imena iz starijih jezičnih slojeva koji označavaju artefakte (*Labadusa* 'ladanjska vila', *Oklaje* 'suhozidi'⁵¹) ili apelative koji su metonimijom postali toponimi, a čiji izvorni referenti više ne postoje (*Gradina, Čintrase, Čumbrijan, Poda Kuću, Stublić, Počivalci, Kućerine*, i sl.). Ruševno stanje ili potpuna uništenost artefakta često su sugerirani augmentativnim sufiksom (*Gradina, Kućerine, Ogradina, Mirine, Dvorina, Njivina, Vinogradina*).

⁴⁹ P. Šimunović (1972 : 53) smatra da se *Duoščina* odnosi na crkvenu zemlju, no moguće je da se radi i o fitonimu (vidi str. 112).

⁵⁰ Kojega su navodno kasnije ribari bacili u more. Vidi: A. Duplančić 1991 : 289-303.

⁵¹ Skok (ERSHJ II : 90-91) spominje *oklad* 'ograda od suhog zida' kao čest toponim na jadranskim otocima.

Jezični slojevi čiovske toponimije

Kako sam već naglasio, Čiovo je zbog specifičnih geografskih i povijesnih okolnosti imalo određenu prazninu u naseljavanju u trajanju od nekoliko stoljeća. Takva situacija dovela je do masovnog gubitka ogromne većine predslavenskih i naročito predromanskih toponimijskih ostataka na otoku, a nastala praznina obilno je ispunjena novim, hrvatskim toponimima. Za razliku od nekih drugih otočnih skupina na Jadranu (prije svega velikih otoka sjevernog Jadrana), čiovska toponimija, ali i leksik, mnogo su više hrvatski nego romanski i predromanski. Počet ću od najstarijeg poznatog sloja.

Predromanski sloj

Toponimijski ostatci za koje sa sigurnošću možemo reći da su predgrčki, ilirski, a vjerojatno pripadaju nekom zajedničkom praindoeuropskom jeziku, svode se na svega nekoliko leksičkih okamina (*garma* ‘procjep u obalnoj stijeni’, *gripa* ‘veliko kamenje’ i osnova *rn/arn/ran – aranj* ‘voda’⁵²) koje na različitim mjestima i u različitom broju nalazimo na čitavom Jadranu. Na Čiovu se u izvornom obliku zadržala samo *garma*, samo kao toponim, i to na tri mjesta: *Čurkuševa Garma*, *Duboka Garma* i *Mala Garma* u Slatinama. Zbog svoje iznimne starosti i zbog nepoznavanja podrijetla i značenja tog leksema, pučkom etimologijom je izveden oblik *garbina* koji na nekoliko mjesta nalazimo također kao toponim (*Vela Garbina*, *Mala Garbina*, *Gravanuša*⁵³), ali i kao apelativ čije značenje varira od ‘procjep u stijeni’ do ‘manja stjenovita uvala’. Postoji mogućnost da se na Čiovu zadržala i *gripa/hripa* u toponimu *Ripišće* (*hripa* > *hripišće* > *ripišće*) u Slatinama jer se po distribuciji tog toponima na Jadranu i po stanju na terenu⁵⁴ vidi da je moguć i semantizam ‘veliko kamenje’, a ne nužno ‘voda’. Za *aranj* ‘voda’, osim mogućeg, već spomenutog *Žrvanj*, nisam našao ni jednu potvrdu. U predromanske toponime bi mogli uvrstiti i hidronim *Šipnata* (grč. *σίφων*, vidi: Skok ERHSJ III : 394), ali ćemo ga tretirati u sljedećem poglavlju budući da je do nas došao posredstvom nekog dalmatoromanskog idioma.

Romanski sloj

Jedna od najvažnijih karakteristika čiovske toponimije je vrlo mali broj romanskih imena. Zbog ranije navedenih razloga (ponajprije zbog dugotrajne nenaseljenosti), romanski sloj je svoden na svega tridesetak toponima. Većinu tog korpusa čine toponimi iz najmlađeg romanskog, mletačkog sloja (*Diruni*, *Parčićan*, *Pantera*, *Mrdožel*, *Tumbine*, *Saldun*, *Španca*, *Lebadusa*, *Kalalarga*, *Kalarija*, *Mrjančica*).

Posebnu i najbrojniju skupinu “mletačkih” toponima čine apelativi (*Punta*, *Porat*, *Kava*, *Brak*, *Branac*, *Petrada*, *Banj*, *Lazaret*, *Palandara*, *Sparcera*, *Galera*, *Stražet*, *Spijaža*, *Kaštil*,

⁵² Za *garma* i *gripa* vidi: Skok ERHSJ I : 553 i 618, za *aranj*, bilj. 46.

⁵³ Stvarnost na terenu u potpunosti opravdava ovakvu etimologiju toponima *Gravanuša*. Što se tiče samog lika imena, moguće je uzeti u obzir i ornitonim *gavran* (*Corvus corax*), ali samo kao motivaciju za pučku etimologiju.

⁵⁴ Toponim *Ripišće* se nalazi na kamenitom dijelu brda, a ne uz obalu (lat. *ripa*) ili u blizini vode kao što je slučaj na nekim otocima (vidi: Filipi 1984 : 111-154 i Skračić 1996 : 450).

Kanap, Polača, Grota, Liveli.), toponimi nastali od nekih antroponima (*Dekarisovo, Madiracin mul, Madiračina kuća, Baretini, Ciciljanovi, Rusov škver, Stelini, Kogovo.*) kao i fitotoponim *Mažurana* i ornitotoponim *Caparin*. Navedene skupine toponima su sastavni dio čakavskog leksičkog i imenskog korpusa pa ih jednako legitimno možemo smatrati i hrvatskima.

Od starijih romanskih (dalmatskih) toponima, hrvatski i mletački jezični filter uspjeli su preživjeti jedino oni čiji je referent ostao jednako važan i u vrijeme dok je otok bio gotovo potpuno napušten. To su prije svega crkve starih titulara⁵⁵ (hagiotoponimi *Umija, Movarčica, Supetar, Sandrija i Cumbrijan*), nalazište pitke vode (*Šipnata*), a možda i samo ime otoka (*Čiovo*, vidi bilj. 16).

Prostorna distribucija romanskih toponima na Čiovu slična je situaciji na svim jadranskim otocima. Najviše ih je uz obalnu crtu i u moru, a tek nekoliko (*Lebadusa, Šipnata* i možda *Balan*) na kopnu. Međutim, u toj raspodjeli toponima na maritimne i kopnene treba posebno istaknuti neke grupe referenata koje sistematski izmiču navedenoj pravilnosti. Tako na primjer, imena kamenoloma, iako je to ne-maritimna djelatnost, uvijek su romanska (*Kava, Petrada*), dok je *kamenolom* isključivo apelativ. Na ovaj način nam toponimija najbolje govori o raspodjeli gospodarskih interesa između Hrvata i Mlečana.

Suprotno tome, neki tipično maritimni toponimi/apelativi koji su na "romanskijim"⁵⁶ jadranskim otocima standardno mletački, na Čiovu su zamijenjeni hrvatskim oblicima. Tako na primjer, nigdje na Čiovu nisam zabilježio toponim *Trata* 'mjesto na obali na kojemu se *tiraje migavica*', ali sam zato na tri mjesta zabilježio njegove hrvatske ekvivalente *Vučaća, Vlačila* i *Voznici*. Što se konkretno ribarstva tiče, i po toponimiji se vidi da je ono dosta kasno postalo značajnija djelatnost. Na isti način je toponim *Luka/Lučica* zamijenio *porat* (koji je postao isključivo apelativ) u Čiovu, Okrugu i Donjem Okrugu.

Neki geografski termini u toponimiji Čiova također svjedoče o jakom "pohrvaćenju" otoka. Na cijelom otoku nijedna uvala u svom imenu ne sadrži apelativ *vala* (lat. *vallis*) kao što je to slučaj na većini otoka. Najčešće je zamijenjen već spomenutim hrvatskim oblicima *draga* i *bok* koji su, *nota bene*, morali biti posuđeni iz drugih semantičkih polja (prvi je kopneni termin, a drugi metafora). Slična je situacija i s apelativom *sabun* koji uopće nije dio leksika čiovskih govora, ali ni toponimije, pa je za pretpostaviti da se nikad nije ni uspio nametnuti pored svojih hrvatskih istoznačnica *pisak* (*Piskurina* i možda *Pišćina* i *Piske*, ako nisu hidronimi) i *žalo* koje se u mlađim varijantama nekih toponimima nalazi kao sinonim za *draga* (*Vela dragal/Velo Žalo*).

Čiovska čakavica u toponimiji

Govori mjesta na Čiovu pripadaju južnočakavskom (ikavskom) dijalektu. Zbog jakog utjecaja standardnog jezika, današnje jezično stanje je bitno drukčije od onog kojeg ovdje nazivam čiovskom čakavicom, kako u svakodnevnom govoru tako i ono sačuvano u toponimiji. Jezično stanje obuhvaćeno ovim radom je uglavnom stanje prve polovice i sredine dvadesetog stoljeća. Budući da suvremena toponimija u pravilu odražava za nijansu

⁵⁵ Čiovo je bilo utočište pustinjaka.

⁵⁶ Prije svega mislim na sjevernodalmatinske i kvarnerske otoke.

starije stanje od postojećeg, fonološka, morfološka i leksička ujednačenost toponimijske građe cijelog otoka nam potvrđuje da je i jezik u svim mjestima na otoku u navedeno vrijeme bio mnogo ujednačeniji. Nasuprot tome, prozodija se mnogo brže prilagođava novim izgovornim navikama pa je i dobiveni toponimijski korpus mnogo manje arhaičan i više prostorno izdiferenciran prozodijski nego leksički i fonetski. Zbog toga sam u opisu govora pokušao obuhvatiti najstarije suvremeno stanje koje je ujedno i prostorno najujednačenije.

Od svih govora na otoku, govor Okruga je pretrpio najmanje novih utjecaja (kod starijih govornika se uglavnom se zadržao starohrvatski troakcenatski sustav (̂, ̂, ̂) pa sam ga ovdje tretirao kao najbližega govoru cijelog Čiova od prije stotinjak godina. Osim manjih fonoloških i prozodijskih razlika taj govor se bitno ne razlikuje od govora Trogira istog razdoblja kojemu je u potpunosti identičan govor naselja Čiovo. Najkarakterističnije crte trogirske čakavice je vjerno i detaljno opisao D. Geić (1998) pa ću ovdje navesti samo one njene osobine, potvrđene u toponimiji, koje su različite u odnosu na ostale čiovske govore.

Što se prozodije tiče, govori Slatina, Arbanije i Donjega Okruga bili su pod znatno većim utjecajem govora Splita kao i štokavice trogirske i kaštelanske zagore nego što je to bio govor Okruga, pa su i nešto više odmakli od "izvornog" čiovske govora. Najbolji opis akcentuacije i govora mjesta na Čiovu kao i mjesta u okolici koja su na nju utjecala dao je M. Hraste (1948), pa ga ovdje nije potrebno posebno ponavljati. Radi ilustracije nekih razlika u izgovoru, navest ću samo toponime koje sam u različitim naseljima na otoku zabilježio različito izgovorene, a točnu akcentuaciju svih čiovskih toponima navodim u indeksu. Od ostalih bitnih karakteristika čiovske govora, navest ću samo one koje su potvrđene u toponimiji, i to redom: fonološke, morfološke i leksičke.

Samoglasnici

Svi vokali u govoru Čiova su otvoreni i jasno (kao u štokavskom narječju) se izgovaraju u svim pozicijama, a u dugom slogu nikada ne diftongiraju (*Grota, Kava, Mrdožel*). Radi lakšeg izgovora, slogotvorno *r* se iza ili ispred suglasnika ponekad izgovara kao [ar], [ra] ili s dugim poluglasom [ɾr] (*Parčićan, Araboka, Rat, Zvbrji, Garbina, Kbrči, Vbr Glavice, Žbrvanj*). U naselju Čiovo ova pojava je potpuno neutralizirana (*Vr Svetoga Andrije, Navr Balana*). U imenima s prijedlogom gdje su dva suglasnika u dodiru, [a] je česta proteza (*Podu Buže, Podu Kuću, Nada Kite*). Govor Čiova je ikavski, ali se u nekim toponimima samoglasnici [a], [o] i jat [ě] ponekad realiziraju kao [e] (*Režića, Treglavica, Mendulovci, Lešćeviče, Lečevica*⁵⁷, *Vežerovci, Smrdelak*).

Suglasnici

Najveća razlika između trogirske i čiovske čakavice vezana je uz izgovor suglasnika *č*, *ć*, *š* i *ž*. Trogir i Čiovo (naselje) su čakavska mjesta⁵⁸, a ostatak otoka je "pravi" čakavski. Važno je naglasiti i to da su Slatine jedino mjesto na otoku u čijem se govoru još uvijek

⁵⁷ *Lešćeviče* i *Lečevica* od *lijeska* (lat. *Nux avellana*). Vidi: Skok ERHSJ II : 298-299.

⁵⁸ U Trogiru se suglasnik "č" izgovara kao *c* (s izuzetkom riječi *ocu* i *neću* te njihovih izvedenica gdje je i *ć* zamijenjeno sa *c*), *s* i *š* kao neko srednje *ś*, a *z* i *ž* kao neko srednje *ž*." Geić 1998 : 13.

jasno i nedvosmisleno razlikuje izgovor *č* i *ć* (*ć* [tʰ] se izgovara jako palatalizirano, kao i u mnogim drugim čakavskim govorima) dok ih ostala mjesta na otoku i sam Trogir danas gotovo uopće ne razlikuju, tj. oba glasa se izgovaraju kao srednje *č*. Međutim, budući da je stanje u prvoj polovici 20. st. (koje je također zabilježeno u korpusu) bilo takvo da je stanovita razlika u izgovoru ova dva glasa ipak postojala, i u Trogiru i na Čiovu, toponime sam zapisivao uvažavajući tu razliku, dakle bilježeći *č* i *ć*. Glasove [c] i [š], kao nepalatalizirane izgovorne varijante [č] i [š] u trogirskoj čakavici, bilježio sam grafijama *c* i *s* samo u slučajevima kada je isti toponim zabilježen u obje varijante u različitim naseljima (*Saldun*/*Šaldun*, *Cumbrijan*/*Ćumbrijan*). Ponekad je navedena razlika i toponomastički distinktivna u odnosu na imenovani referent. Tako na primjer, kod dubleta *Saldun* (Okrug) / *Šaldun* (Čiovo), jedna varijanta toponima (*Šaldun*) se specijalizirala za imenovanje samo jednog manjeg dijela zaljeva (vidi kartu 5 i 6), a druga (*Saldun*) je u oba mjesta ostala ime cijelog zaljeva. Razlika u izgovoru je potvrđena i u varijantama toponima *Cumbrijan* (Čiovo), *Ćumbrijan* (Okrug) i *Bac* (Čiovo), *Bač* (Slatine).

Glas [h] ne postoji ni u govoru ni u toponimiji Čiova. Najčešće je zamijenjen s: [k] (*Vrk*, *Čukovica*, *Dočik*), [v] (*Vrv*), [j] (*Zvrji*) ili je otpao (*Vr Krajevca*, *Navr Balana*, *Rabrovo*, *Duoščina*). U riječima koje su kasnije ušle u čiovski leksik i u imenima stranog podrijetla [h] se izgovara (*Duhanka*, *Halbertovi*), iako ga stariji govornici često prilagođavaju svojim izgovornim navikama (*Dukanka*, *Kalbertovi*).

Glas [f] također nije dio čiovske fonološke sistema. U toponimiji se zadržao samo u riječima stranog podrijetla koje su kasnije ušle u sustav (*Franini*, *Bufalića*), a otpao je u starijem *Eufemija* > *Fumija* > *Umija*.

Glas [lj] zamijenjen je s [j] (*Jubetić*, *Prjače*, *Kobijak*, *Zemejak*) i [l] (*Špilice*, *Lubinovo*). Međutim, u zadnje vrijeme je ova pojava sve više neutralizirana pa kod velikog broja govornika (naročito u Slatinama) izgovor nekih toponima stalno varira između [lj] i [j] (*Mrljančica*, *Mrjančica*). Postoji i hiperkorektivni izgovor glasa [lj] u: *Majurska* > *Maljurska* i *Ujević* > *Uljević*.

Glas [nj] iza [r] kod starijih govornika redovito daje [n] (*Gorna Liveja*, *Gorne Mavre*). Suglasničke skupine [čk] i [ts] daju [šk] odnosno [s] (*Grško*, *Brasko*, *Splisko*).

Prozodija

Navest ću samo nekoliko primjera u kojima razlika u akcentuaciji dolazi do izražaja ovisno o mjestu na otoku. Akcenti Čiova (Trogira), Arbanije, a posebno Donjega Okruga i Slatina, pretrpili su neke novoštokavske inovacije koje su se u Okrugu dogodile tek kod najmlađeg stanovništva (u posljednjih tridesetak godina), a neke se nisu ni dogodile. Za govor Okruga karakterističan je i tzv. emfatički⁵⁹ čakavski akut koji je nastao dodatnim naglašavanjem i produljivanjem čakavskog kratkosilaznog akcenta u posljednjem i preposljednjem slogu nekih riječi. U radu i u kazalu ga bilježim jednako kao i pravi akut (˘) i to u nekoliko toponima (*Umija*, *Vr Glavice*, *Ogradina*, *Vinogradina*, *Livēja*, *Kadije*, *Cřni Rāt*) te u toponimskim pridjevima – etniku i ktetiku (*Okrūška*, *okrūški*). Dvostruku akcentuaciju zabilježio sam u slučaju složenog toponima *Ārabōka* i u složenim toponimskim

⁵⁹ Ovu pojavu je kao karakterističnu za Okrug i Donje Selo na Šolti uočio M. Hraste (1948 : 123-156).

pridjevima *Dônjeòkručanin*, *Dônjeòkruška* i *dônjeòkruški*. Jednosložne varijante prijedloga *pod* i *kod* nikada nemaju vlastitog akcenta dok ga prijedložne imenice *pūt* i *vřh* (i njihove varijante *pūʹ*, *vř*, *navř*) uvijek imaju. Ovo se ponekad odražava i na samu percepciju nekog imena kao toponima odnosno apelativa. Za razliku od proklitika *pod* i *kod*, imenice u svojstvu prijedloga u imenu (*pūt* i *vřh*) u pravilu su, u svijesti informatora, s mnogo manje dvojbii tretirani kao pravi toponimi, iako su i jedni i drugi u potpunosti onimizirani. Od novoštokavskih inovacija u drugim mjestima imamo:

1) Prijelaz triju čakavskih akcenata (˘, ˙, ˜) na prethodni slog i njihova zamjena za novoštokavski (˘) i to:

a) dugosilazni u kratkouzlazni: *Pantēra* - Okrug > *Pàntēra* - Donji Okrug, *Čumbrijān* - Okrug > *Cumbrjān* - Čiovo, *Balān* - Okrug > *Bàlān* - Čiovo.

b) emf. akut u kratkouzlazni: *Livēja* - Okrug > *Liveja* - Slatine, *Navř Balāna* - Okrug > *Navr Bālana* - Čiovo.

c) kratkosilazni u kratkouzlazni: *Rōžac* - Okrug > *Ròžac* - Čiovo, *Marīnova Drāga* - Okrug > *Màrinova Drāga* - Čiovo, *Kobijak* - Okrug > *Kòbijak* - Čiovo.

2) Zamjena dugih čakavskih (˙, ˜) za novoštokavske (˘, ˘) i to:

a) dugosilazni u dugouzlazni: *Racetīnovac* - Okrug > *Racetinovac* - Donji Okrug.

b) akut u dugouzlazni: *Pišcēt* - Okrug > *Pišćeti* - Žedno, *Křči* - Okrug > *Křći* - Žedno, *Gāji* - Čiovo > *Gāji* - Slatine, *Ležāji* - Žedno > *Ležāji* - Arbanija.

c) akut u kratkouzlazni: *Sēlo* - Okrug > *Selo* - Slatine, *Rudīna* - Okrug > *Rudina* - Slatine, *Křči* - Okrug > *Křći* - Slatine.

Treba naglasiti da je razlika u akcentu ponekad i distinktivno obilježje toponima. Tako je *Slātina* ime studenca dok su *Slātine* ime naselja u kojem se on nalazi.

Morfologija i sintaksa

Kao jednu od važnijih morfoloških osobina čiovskih govora, M. Hraste⁶⁰ navodi završetak instrumentala imenica ženskog roda na *-un* (*materun*, *ženun*) koji je, po mnogima, važan za razlikovanje zapadnih čakavskih govora od istočnih kojih je, vjerojatno i zbog utjecaja štokavice, završetak na *-on*. Što se tiče govora Žedna, Okruga i Donjega Okruga ova pojava se analogijom zamjene *-on* > *-un* proširila i na muški i na srednji rod (*bratun*, *ocun*, *ditetun*, *vinun*), a vjerojatno se odnosi i na riječi i imena romanskog podrijetla u čakavskom narječju općenito (*pržun*, *balun*, *milijun*, *Brijun*...). Potvrda za to je i ime grebena *Balkun* blizu Čiova. U govoru Trogira/Čiova (naselja) završetak u sva tri lica je *-on*, u instrumentalu, ali i u nominativu (*ocon*, *zenon*, *diteton*, *Sveti Anton*...). Uz čakavicu, ovo je druga značajna razlika govora Trogira i Čiova u odnosu na ostala mjesta na otoku, a uzroke joj možemo samo nagađati.

Druga važna pojava je stari oblik množine imenica muškog roda na *-a*. Budući da je veliki dio kopnenih toponima u množinskom obliku, ova pojava je dobro posvjedočena u toponimiji (*Prisoja*, *Osoja*, *Rastića*, *Režića*, *Krvodoja*, *Opavića*, *Liveja*, *Izvana*, *Bufalića*,

⁶⁰ Hraste 1948 : 123-156.

Tršića). Također, znatan broj množinskih toponima nema takvu množinu (*Bolovani, Liveli, Ležaji, Bušinci, Diruni...*) što bi se možda moglo objasniti kasnijim imenovanjem.

Što se sintakse toponima tiče, oni u govoru funkcioniraju isključivo u redosljedu riječi zabilježenom u indeksu i nikako drukčije. Neke kartografske varijante toponima izvedene su prema drugim, pragmatičnim kriterijima (ne kaže se **Okruk Donji* nego *Donji Okruk*). Toponimski likovi složeni od imena (geografskog termina ili nekog drugog imena) i determinanata u pravilu imaju redosljed *determinant + ime* osim kod toponima s *Punta* gdje su moguće obje kombinacije. Determinant od osobnog imena je sve češće posvojni pridjev (*Pulicinov Bok, Špirova punta...*), a sve manje genitiv (*Kuzmića, Opavića?*) ili nominativ (*Barić ograda*).

Leksik

Čiovski toponimski leksik je ujednačen i uglavnom identičan onome u široj čakavskoj toponimiji. Razlog tome leži u činjenici da su toponimi u pravilu nešto arhaičniji u odnosu na suvremeni govor, tj. dolaze iz vremena kada su razlike u govoru od mjesta do mjesta bile manje. Ovakva situacija je onomastički vrlo lako objašnjiva budući da su imena funkcionalnija što im je apelativna frekvencija u svakodnevnom govoru manja. Tako se *polje* ne nalazi ni u jednom čiovskom toponimu za razliku od za nijansu arhaičnijih apelativa *krč, vlaka, njiva* i *oblog* koji su svi zajedno dali tridesetak toponima. S druge strane, ni pretjerana starost i nerazumljivost lika, iako toponomastički potpuno funkcionalna, često nije održiva jer je etimologiziranje imena pod svaku cijenu sastavni dio ljudske naravi. Na taj način su se izgubili neki vrlo stari toponimi (*garma > garbina, gravanuša*)⁶¹ kao i romanski (*marča njiva > Mača Njiva, Mačaća, Majkova njiva, Drid > Drit*). Iz ovoga je jasno vidljivo da najugroženiju skupinu čine oni toponimi koji zvučnom slikom podsjećaju na neki idioglotski leksem.

U tom pogledu svakako najzanimljivija je sudbina toponima *Kančelirovac* čija je kronologija krivih etimologija vjerojatno bila sljedeća:

a) Moguće je da su Hrvati neki toponim izveden od hrv. *komora*⁶² (lat. *Quercus ilex*) protumačili preko mletačkog *camera* što nema nikakvog opravdanja u stvarnosti, ali zvuči jako sugestivno.

b) Sljedeći korak bio bi prevođenje nekog pretpostavljenog toponima izvedenog iz *camera* ili *komora* (ovisno o tome tko ga prevodi) u mletačko *canceliere* ('službenik', 'notar', 'kamerlengo') od čega i dolazi današnji toponim *Kančelirovac*. Ovakav je razvoj imena, iako nepotvrđen u dokumentima, vrlo vjerojatan, a potvrdu za to imamo i u jednom mletačkom dokumentu kojeg je pronašao i meni ustupio kolega K. Juran⁶³. U tom dokumentu se otok Komornik kraj Pašmana spominje pod imenom *Camarlengo* što je potpuno isti obrazac prevođenja imena kao i kod *Kančelirovca*.

⁶¹ *Garma* se kao toponim u izvornom obliku zadržala samo u Slatinama.

⁶² Na Jadranu ih ima jako puno i većinom označavaju šumovite, nekad crnikom zasađene predjele ili manje otoke (*Komornik, Komora, Komorovica, Komornjak...*).

⁶³ Dokument se nalazi u spisima samostana sv. Kuzme i Damjana u Zadru (Državni arhiv u Zadru, kut. 7, br. 201, 27-28).

Zaključili smo da je najfunkcionalniji i najrezistentniji jezični sloj u toponimiji onaj koji je govornicima razumljiv, ali je apelativno malo ili samo u specifičnim situacijama funkcionalan. Ovo onomastičko pravilo obilno je potvrđeno i na Čiovu gdje se toponimijska građa u preko osamdeset posto slučajeva sastoji upravo od imena koja su pravu apelativnu uporabu izgubila prije više od pola stoljeća, a neka i mnogo prije (*Lažić, Lanišće, Plemeščina, Brasko...*). Ako je riječ o imenima koja jednako dobro funkcioniraju i kao apelativi u svakodnevnom govoru, onda samo definiranje pojma *toponim* postaje mnogo teže.

Semantička analiza toponimskih likova

Povijest imena nerijetko je potpuno arbitrarna u odnosu na povijest i kvalitetu referenta. Najzanimljiviji dio toponomastičke analize je utvrđivanje odnosa između temeljnih motivacijskih impulsa imenovatelja i etimoloških kategorija koje su njihovi nosioci u toponimiji.

Hidronimi⁶⁴

Najčešće opisane kvalitete vode u njenom imenu su njena kvaliteta i zvuk:

- a) 'slatka voda': *Slatina, Slatine, Slatišćak, Voda* i možda *Dobrića žalo*.
- b) ponekad se dobra kvaliteta vode opisuje semantizmom 'duboka', 'iz kamena' ili 'studen': *Duboka Voda, Podvornice, Dubočica, Studenac* i možda *Ripišća*.
- c) 'boćata voda' ili 'voda loše kvalitete': *Bac, Bać, Banj, Lokva, Lokanac, Gnalice, Kalac* i možda *Smrdel*.
- d) izviranje i točenje vode se najčešće opisuju onomatopejom: *Pišćine, Piščeti, Pircina, Piske, Toč, Vela Vruja*.
- e) 'umjetni rezervoar vode': *Pod Bunar, Bazen, Lokva* i možda *Stublić*

Kako sam već naglasio, neki hidronimi su jako rano imenovani i nose jako stara imena čija motivacija nije potpuno poznata (*Šipnata* i već spomenuti *Žrvanj*⁶⁵).

Fitonimi⁶⁶

Nazivi biljaka u toponimiji najčešće su rezultat dvaju motivacijskih impulsa:

1) Velika zastupljenost biljke na nekom području. Ovi toponimi najčešće dolaze u sljedećim oblicima:

- a) ime brda ili predjela kao supstantivirani pridjev na: *-ac, -ak, -ica, -ika, -iće, -išće*, u množini ili u jednini: *Mendulovci (Juglans amygdalina), Bristovci (Ulmus campestris), Dračevica* i možda *Račevica (Rubus fruticosus), Tršćenice (Arundo donax ili Vitis vinifera), Komorovica i Kančelirovac (Quercus coccifera), Komunjika (Mentula herba), Smrdelak*

⁶⁴ Više o hidronimima s motivom vrelišta u: Brozović Rončević 1997 : 1-40.

⁶⁵ Vidi bilj. 46.

⁶⁶ U zagradama kraj svakog toponima dolazi sistematski latinski naziv biljke. Izvor: Vajs: 2003 osim ako nije drukčije naznačeno u bilješci.

(*Pistacia lentiscus*), *Smijarica* (*Centaurea cyanus*), *Planikovica* (*Arbutus unedo*), *Lečevica*, *Lešćeviče* (*Nux avellana*), *Lanišće* (*Cuscuta epilinum*).

Svakako treba spomenuti i *dub* (*Quercus ilex*) koji bi mogao biti motivacija u toponimima *Dubočica*, *Duoščina* te *Duboka* i *Duboka garma*⁶⁷.

b) naziv biljke u nominativu jednine ili množine: *Mažurana* (*Majorana hortensis* ili *Oliva majorana*), *Koprva* (*Urtica mortua*), *Brnistre* (*Scirpus lacustris*), *Smokve* (*Ficus carica*), *Pucalina* (*Vitis vinifera*), *Čeprjica*⁶⁸ (*Asphodellus*), *Naranče* (*Malum aurantium*), *Bušinci* (*Plantago psyllium*), *Smrdel*, *Smrdej* i *Smriči* (*Pistacia lentiscus*), *Kaduže* (*Salvia officinalis*), *Lovreti* (*Laurus nobilis*), *Muški Bori* (*Cupressus sempervirens*), možda *Bufalića* (*Plantago psyllium*) i *Poda Šipke* (*Punica granatum*).

c) fitonim kao determinant: *Mača Njiva* i *Mačaća* (od *mrta*, *marča*, lat. *Myrtus communis*).

2) Metonimijsko imenovanje prostora po točno određenom, često velikom i dobro vidljivom stablu. Takvi referenti često služe kao putokazi ili orijentiri, a imena su im uvijek u jednini: *Crnika* (*Quercus ilex*), *Majkovićeve Mendula* (*Juglans amygdalina*), *Mastrinka* (*Olea oleaster*), *Krankova Borika* (*Pinus halepensis*).

Treba naglasiti i to da fitotoponimi često ne pokazuju pravo stanje biljnog fonda na imenovanom mjestu. Kako smo vidjeli, ponekad i jedno jedino stablo može biti motivacija imena upravo zbog toga što je karakteristično za određeni prostor. S druge strane, velika učestalost neke biljke u prostoru pojačava njenu apelativnu i umanjuje njenu toponimijsku funkcionalnost i učestalost. Mediteranski bor (*Pinus halepensis*), danas najraširenija biljka na otoku (prekriva preko osamdeset posto površine Čiova), dala je samo tri toponima i u sva tri slučaja s determinantom (*Šundrove Borike*, *Eldumove Borike*, *Krankova Borika*) što dovoljno govori o tome koliko je onimijski slaba. Nasuprot njoj, crnika (*Quercus ilex*), koja je na otoku gotovo iskorijenjena, dala je također tri toponima, ali bez determinanta.

Geonimi

U geonime ubrajam sve toponime koji na bilo koji način opisuju izgled, vrstu, kvalitetu i namjenu tla. Logično, ova skupina toponima je daleko najbrojnija, a sastoji se uglavnom od geografskih termina te općih imenica i pridjeva najšireg spektra značenja. Motivacije su sljedeće:

a) 'dobra zemlja': *Zemejak*, *Vlaka*, *Debejaci*, *Badi*, *Podvornice*, *Sadić*, *Gospino*, *Njive*, *Mača Njiva* i *Mačaća* (ako nisu fitonimi), *Režića*, *Rastića*, *Lubinovo*, *Jubetić*

b) 'izduženi teren': *Paševica*, *Pašica*, *Vlaka*, *Lažić*, *Duge Njivice*, *Progoni*

c) 'obrađeni teren': *Njive*, *Krčine*, *Krčevine*, *Krčić*, *Krči*, *Sadić*, *Izasada*, *Vrkli*

d) 'ograđeni teren': *Ograda*, *Vrkli*, *Oklaje*, *Mirine*, *Prjaće*⁶⁹

⁶⁷ Toponimijski parnjak *Duboke Garma* je *Mala Garma*, a parnjaci *Duboke* su *Široka* i *Duga*. U imenima uvala nema semantičke opozicije 'duboko' / 'plitko'.

⁶⁸ Skok ERHSJ II : 44.

⁶⁹ Skok ERHSJ III : 46-47.

- e) 'naslijeđeni teren': *Starine, Staro, Staraci, Starak, Plemeščina*
- f) 'kamenita, slaba, pjeskovita i zapuštena zemlja': *Kržejača, Krušnjaci, Krmenjača, Oglavki, Kruzi, Kružejak, Babujeva, Oblavci, Plikače, Plikošćice, Mrazovica, Dračevica, Račevica, Piskurina* i možda *Okruk*
- g) 'podijeljena zemlja': *Dionice, Meje, Pološčina, Rasove*⁷⁰
- h) 'stepenasti tereni': *Liveli, Liveja, Skalice, Ležaji*
- i) 'veliko kamenje': *Ripišća, Pločina, Bolovani, Stinice, Pločurine, Puzavica, Ploča, Debelo/Debeli Krug, Mišin Krug*
- j) 'vinograd': *Trsi, Trsina, Trsine, Tršića, Riz*⁷¹, *Stari Vinogradi, Vinišće, Vinogradine*
- k) 'šuma ili manji predio obrastao makijom': *Oblog, Gaj, Gajice, Kita*
- l) 'čistina': *Kosirina, Požarina, Požar*
- m) 'boja': *Rozine, Rudine, Krasi, Crni rat, Crvena Stina, Bile Njive*, možda *Bilin Dolac*.

Metafore

Metaforički toponimi najslikovitiji su način predočavanja izgleda i kvalitete referenta kroz njegovo ime. Pojavljuju se uglavnom kod jako uočljivih i po nekoj osobini karakterističnih referenata (brda, rtovi, velike stijene, grebeni, manji otoci i hridi, udaljena mjesta itd.), a vrlo rijetko kod onih koji su manje upadljivi i čije je granice teže identificirati u prostoru (polja, doline itd.). Takvi referenti najčešće nas svojim izgledom podsjećaju na oblike koje poznajemo iz svakodnevnog života pa ih s njima i uspoređujemo.

1) Semantizmi koji se pojavljuju kao usporedbe po izgledu su:

- a) 'izbočenost': *Glava, Glavica, Treglavica, Kantunina, Kučac*
- b) 'uvučenost': *Bok, Bočić*
- c) 'strmost': *Balkun, Kopje, Kosa, Prizinice*
- d) 'malenost': *Pijavica, Caparin, Oblog, Smokva*
- e) 'veličina': *Glava*, možda *Žrvanj*
- f) 'stepenasta/kosa padina': *Rebra, Pleće, Skalice, Ležaji, Stranica*
- g) 'zaravan': *Plat, Kobijak, Ležaji, Segla*
- h) 'izduženost': *Kopje, Nožice, Guje, Pijavica*
- i) neka druga asocijacija po izgledu: *Biskup, Krava*

2) Drugi tip metafora ne uspoređuje referent po izgledu nego po nekim drugim važnim ili jedinstvenim osobinama referenta :

- a) 'opasnost za plovidbu': *Galera*

⁷⁰ Zemlja podijeljena na dvije strane drage. Vidi: Skok ERHSJ III : 301.

⁷¹ Prema P. Skoku, ovaj se toponim odnosi na podrezane trse, dakle na vinograd. Vidi: Skok ERHSJ III : 134-135.

- b) 'skrivenost/tajanstvenost': *Grško, Tatinja, Galicija*
- c) 'udaljenost/izoliranost': *Orlice, Žedno*
- d) 'postojanje objekta u prošlosti': *Kuća, Kućerine, Polača, Kažin*
- 3) Uspoređene stvarnosti najčešće pripadaju sljedećim semantičkim poljima:
- a) dijelovi tijela: *Glava, Glavica, Treglavica, Rebra, Segla, Kućac* ('kuk'), *Pleće, Nožice, Bok, Bočić*
- b) životinje: *Guje, Orlice, Kravina, Kobijak, Krava, Caparin, Pijavica*
- c) objekti i inventar iz svakodnevnog života: *Kuća, Kućerine, Žrvanj, Kosirina, Ležaji, Polača, Skalice, Prag, Kažin, Balkun, Križ, itd.*

Antroponimi

Najčešća su tri načina na koja se antroponimi pojavljuju u toponimiji Čiova:

1) Kao nazivi za dijelove naseljenih mjesta (kvartove), a vrlo često se to odnosi na samo nekoliko kuća. Ovu skupinu najčešće čine prezimena ili obiteljski nadimci i to: u nominativu množine, kao posvojni pridjev u množini, ili kao determinant nekoj imenici (*ulica, dvor, put...*). Značenje tih toponima je konkretno, tj. antroponim doista upućuje na to da određena obitelj živi ili je do nedavno živjela na određenom prostoru.

a) Slatine: *Nakirevi, Tiklini, Ristini, Škrobićini, Pavićini, Klajini, Ljubićini, Dorićevi, Kurtini, Radunovi, Đorđova Dvorina.*

b) Arbanija: *Klarićevo, Belasovo, Mišino, Uljevićeva ulica.*

c) Žedno: *Jurićini, Škorići, Ševići, Anićini, Dunini, Jerebari, Franini, Pešini, Bevandovi, Svilanovi, Kralićevi, Ukićevo.*

d) Čiovo: *Belavin Balan, Šundrov Balan, Gazin Balan, Buličićevi, Cocina Draga, Kurcetini, Stelini, Sladini, Priradovo, Rabrovo, Dekarisovo, Kakićevo, Povićevo, Krištova kuća, Torbini, Košćinovi, Ciciljanovi, Halbertovi.*

e) Okrug: *Milićevo, Agnići, Latinčići⁷², Kuzmanići, Prgini, Maraviši, Tulelini, Baretini, Buličići, Dobričići, Radići* (stari centar mjesta), *Livandići, Pivetovi, Radića Rudina, Mekovića, Kuzmića.*

f) Donji Okrug: *Bakovi, Ilaci, Biočići, Vukmani, Gornji Vukmani.*

2) Drugu skupinu čini jako veliki broj antroponimnih toponima izvan naseljenih mjesta. Kako se veliki broj toponima sastoji od relativno malog broja geografskih termina (koji su uz to još uvijek u upotrebi i kao apelativi), potreba za što točnijim definiranjem mjesta u prostoru u velikom broju slučajeva uvodi imena ljudi kao determinante. Osim samog vlasništva (nekadašnjeg ili sadašnjeg) nad imenovanim teritorijem, povodi imenovanja po nekoj osobi mogu biti i neki drugi, često nepoznati razlozi pa čak i anegdote. Radi toga se u ovoj grupi toponima osim prezimena i obiteljskih nadimaka ponekad nalaze i osobna

⁷² Prema kazivanju informatora, prezime Latinčić je nekada postojalo u Okrugu, međutim, u knjigama krštenih (Matić-Bilić 2004) od početka 19. stoljeća do danas, nema podataka o tome.

imena i nadimci ljudi čiji nam identitet često nije poznat: *Marinova Draga*, *Poda Maru*⁷³, *Pod Pariđova govna*, *Emerovo*, *Tunčelovica*, *Dunino*, *Špirova Punta*, *Svilanova Punta*, *Jurićina Punta*, *Lucina Draga*, *Mišin Krug* i sl.

3) Treću skupinu čine imena svetaca u toponimiji ili hagiotoponimi. Ova skupina toponima uvijek imenuje prostor obilježen postojanjem neke crkve u blizini. Možemo je podijeliti na dvije podgrupe:

a) toponime izvedene od svetačkog imena: *Cumbrijan* (sv. Ciprijan), *Sandrija* (sv. Andrija), *Gospica* (Gospe kraj mora), *Umija* (sv. Eufemija), *Movarčica*, *Gornje Mavre* i *Donje Mavre* (sv. Mavar), *Supetar* (sv. Petar), *Tudri* (sv. Tudor), *Jakovari* (sv. Jakov), *Osibari* (sv. Josip).

b) sam naziv crkve kao toponim: *Sveta Mare*, *Sveti Anton*, *Sveti Petar*, *Sveti Andrija*, *Sveta Ana*, *Sveti Jere*.

Položaj

Veliki broj čiovskih toponima kao determinant ima neku prostornu odrednicu. Ovakav način imenovanja je osobito praktičan za identifikaciju zbog svoje prostorne "slikovitosti". Imenovana mjesta su uvijek susjedni referenti istog tipa (dva sela, dvije drage, dvije ili više uvala i sl.), a prostorno se determiniraju u odnosu jedni na druge. Najčešće izraženi prostorni odnosi su:

a) 'iznad/ispod': Za iskazivanje ovog odnosa najčešće se koriste opozicije *gornji/donji*, *donji/vr'*, *navr'*, *nada*, *gorni/po'*, *pod*, *poda*, *podan* ili neki od navedenih determinanata u opoziciji s toponimom bez determinanta (*Gornje Mavre/Donje Mavre*, *Donje Selo/Vr Sela/Gorne Selo*, *Gorne Rudine/Rudine*, *Pod Gaj/Gaj*, *Kita/Nada Kite*, itd.)

b) 'redosljed u odnosu na naseljeno mjesto': Ovaj odnos se iskazuje rednim brojevima (*Prvi Bočić*, *Drugi Bočić*, *Treći Bočić*, *Prvi Gaj*, *Drugi*, *Treći* i *Četvrti Gaj*).

c) 'istok/zapad': Kako u toponimiji Čiova ne postoji *zapadni* i *istočni* ova se opozicija iskazuje pridjevima *gornji* 'istočni' / *donji* 'zapadni'⁷⁴, a ponekad je determiniran samo jedan (obično mlađi, manji) član opozicije (*Okruk/Donji Okruk*, *Gornja Glava/Donja Glava*, *Gorni Prcecan/Donji Prcecan...*).

d) 'sjever/jug': U toponimiji Čiova, a s obzirom na položenost otoka u smjeru istok-zapad, ova se opozicija vrlo često izražava kao 'izloženost suncu/heizloženost suncu', odnosno *Prisoja/Osoja* (sva mjesta na otoku osim Okruga i Čiova imaju ovaj toponimski par).

Kako sam pokazao, geografski položaj Čiova značajno uvjetuje neka rješenja u njegovoj toponimiji. U svezi s tim, treba naglasiti još jednu važnu činjenicu. Za razliku od većine jadranskih otoka, u govoru Čiova i Trogira imena vjetrova se nikada ne koriste kao nazivi

⁷³ Po kazivanju informatora, priča se da je na tom mjestu neka žena sebi oduzela život bacivši se u more. Ovakvo ili slično anegdotom motivirano imenovanje nije rijedak slučaj na jadranskim otocima. Vidi: V. Skračić 1996: 375.

⁷⁴ Po analogiji s izlaskom (gore) i zalaskom (dolje) sunca. Ova je pojava karakteristična za cijeli Jadran, ali se, ovisno o smjeru pružanja obale, njeno značenje modificira u smjeru JI – SZ.

za strane svijeta (ne postoji *na buru*, *na meštral*, *burnji*, itd.) pa nisu ni potvrđena u toponimiji. Uzrok tome može biti činjenica da se zbog velikog kuta zaklonjenosti od vjetrova, koju na tom prostoru Čiovo osigurava svojim položajem i oblikom, ruža vjetrova u praktičnoj uporabi svela se na osnovne vjetrove, uglavnom sjeverne i zapadne (*bura*, *tramuntana*, *meštral*). S južnim vjetrovima je situacija mnogo neodređenija pa se za manje-više sve varijante vjetrova između juga i *meštrala* u svakodnevnom govoru koristi naziv *jugo* dok su njegove inačice (*oštar*, *garbin*, *pulenat*) praktično van uporabe.

ZAKLJUČAK

Jedan od ciljeva koje sam ovim radom želio opravdati je i potvrda važnosti proučavanja suvremene toponimijske građe koja je, zbog svoje "prozirnosti", često zapostavljena u odnosu na povijesnu. Oskudnost relevantnih povijesnih potvrda vrlo često nam onemogućava iznošenje bilo kakve znanstveno utemeljene tvrdnje o etimologiji suvremenih toponima. Također, za veliku većinu čiovskih toponima, unatoč njihovoj prividnoj jasnoći i razumljivosti (*Okruk*, *Duboka*, *Mažurana*, *Bufalića*, *Ripišća* i sl.), često nije moguće sa sigurnošću znati o kojoj je motivaciji riječ, pa je za njihovo tumačenje nužan multidisciplinarni (geografski, povijesni i jezični) sinkronijski pristup. Toponomastička metoda koja vodi računa isključivo o formi (etimologiji), a ne i o sadržaju, iako može biti izvrsna podloga svakog toponomastičkog istraživanja, ne može biti shvaćena kao sama po sebi dostatna i jedina relevantna toponomastička metoda. Naprotiv, traženjem etimologije bez poznavanja stanja na terenu često se ne dobivaju pravi odgovori na čitav niz pitanja psihološke naravi koja su povezana uz postojanje nekog imena u prostoru.

Građa prikupljena u ovom radu najbolje pokazuje koliko nezahvalno može biti "suho" etimologiziranje (*Čiovo?*, *Okruk?*) i, s druge strane, koliko zanimljiva može biti naoko potpuno razumljiva toponimijska građa stavljena u pravi kontekst vremena i prostora. Zbog toga sam kod analize pojedinih toponima vrjednijom smatrao analizu svih mogućih motivacija koje bi mogle sudjelovati u imenovanju nego inzistiranje na jednoj konačnoj tvrdnji ili sugestiji, ma koliko se ona činila logičnom i dokazivom. Neki toponimi su se zbog takvog pristupa ponekad našli u dvije, tri ili više različitih kategorija.

Uz prepoznavanje osnovnih motivacijskih impulsa imenovanja određenog prostora, analiza suvremene toponimijske građe nam u određenoj mjeri omogućava i uvid u njegovu geografsku, demografsku i jezičnu prošlost. Ako kao primjer za to uzmemo poljoprivrednu iskorištenost Čiova ili sastav njegovog biljnog pokrova u prošlosti, suvremena toponimija nam otkriva zapanjujuće činjenice do kojih nije moguće doći promatrajući današnji izgled otoka. Čiovo je još početkom dvadesetog stoljeća većim dijelom svoje površine bio poljoprivredno intenzivno iskorišten otok i gotovo da nema toponima na njegovom kopnenom dijelu koji na to ne upućuje. S vegetacijom je situacija još drastičnija. Otok koji je nekad bio bogat najraznorodnijim mediteranskim biljem i raslinjem, velike površine pod maslinicima, vinogradima, prostrane šume crnike, brista, mendule, lijesa, planikovice, polja brnistre, kadulje i drugog niskog raslinja (sve posvjedočeno u toponimiji), danas je velikim dijelom svoje površine pretvoren u šumu mediteranskog bora koja ostavlja sve manje prostora za ostalu vegetaciju.

Povijest naseljavanja i administrativne podjele Čiova (granica između splitske i trogirске komune), a dijelom i njegova jezična slojevitost, također su najbolje posvjedočeni u njegovoj

toponimiji. Zbog prekida kontinuiteta u naseljenosti otoka u srednjem vijeku i, blizinom kopna uvjetovanog masovnog ponovnog naseljavanja u novije vrijeme, suvremena čiovska toponimija je iz temelja pohrvaćena. Za razliku od većine velikih jadranskih otoka na kojima je, zbog dugotrajnijeg suživota Hrvata i Romana, znatno veći broj romanskih toponima uspio preživjeti do danas, romanski i predromanski sloj čiovske toponimije sveden je na svega dvadesetak toponima, uglavnom antroponimnog i fitonimnog podrijetla, a mnogi su, uključujući i samo ime otoka, zauvijek izgubljeni. Uzrok tome vjerojatno leži u činjenici da na Čiovu nikad i nije bilo suživota autohtonog hrvatskog i romanskog stanovništva u pravom smislu riječi, budući da su Hrvati došli na manje-više nenaseljen otok. Sukladno većoj orijentaciji novopridošlog stanovništva prema kopnu nego prema moru, toponimija kopnenog dijela Čiova mnogo je leksički raznovrsnija od obalne i u najvećem broju slučajeva je motivirana upravo izgledom i namjenom tla (geonimi i fitonimi) kao i ljudskom prisutnošću na terenu (antroponimi).

Toponomastička istraživanja su sve više orijentirana na izolirane i udaljene otoke. Pritom se u prvi plan stavlja potreba za žurnim očuvanjem kulturnog i jezičnog blaga koje je, na tako odsječnim i sve slabije naseljenim dijelovima Jadrana, na putu ubrzanog i sve izvjesnijeg potpunog nestanka. Za bolje povezane, naseljenije i dostupnije otoke općenito se smatra da je toponimijsko/jezično blago manje ugroženo zbog same činjenice da njihovo stanovništvo ne izumire (neki od njih su postali mjestima najvećeg populacijskog rasta), pa je, prema tome, i prenošenje njihove nematerijalne kulture do daljnjega osigurano. Dakako da bi ovakav zaključak bio potpuno pogrešan, a Čiovo je možda i najbolji dokaz činjenici da je ekstremna demografska situacija bilo kojeg predznaka (od statusa rezervata za pustinjake i gubavce do današnje prenapučenosti) potpuno pogubna po očuvanje identiteta otoka, najprije romanskog, a zatim i čakavskog u današnje vrijeme. Jedan od ciljeva ovog rada bio je svraćanje pozornosti i na ovaj problem.

Bibliografija

- Andreis, P. (1977-78), *Povijest grada Trogira*, knj. I-II, Književni krug, Split.
- Babić, I. (1984), *Prostor između Trogira i Splita*, Muzej grada Trogira, Trogir.
- Barada, M. (1948), *Trogirski spomenici – zapisci pisarne općine trogirске*, JAZU, Zagreb
- Bezić-Božanić, N. (1990), Trogirani u drugoj polovini 13. stoljeća, *Čakavska rič*, 18, Split, 37-50.
- Bezić-Božanić, N. (1992), Prilog poznavanju trogirskog življa u prvoj polovici 14. stoljeća, *Čakavska rič*, 20, Split, 77-89.
- Bezić-Božanić, N. (2002), Prilog povijesti ribarstva u srednjovjekovnom Trogiru, *Vartal*, 11, Matica hrvatska, Trogir, 91-93.
- Brozović Rončević, D. (1997), Hidronimi s motivom *vrelišta* na povijesnom hrvatskom jezičnom području, *Folia onomastica croatica*, 6, Zagreb, 1-40.
- Burić, T. (2003), Sv. Mavar - Žedno, *Starohrvatska prosvjeta*, 27, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 9-14.
- Celio Cega, F. (1999), Život s morem u Trogiru od druge polovice XVIII. st. do kraja prve polovice XIX. st., *Građa i prilozi za povijest Dalmacije*, 15, Split, 173-193.

- Čače, S. (1992), Prilozi topografiji i toponimiji istočnojadranskog otočja od antike do srednjeg vijeka, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 34, 33-51.
- Čače, S. (1993), Civitates Dalmatiae u "Kozmografiji" Anonima Ravenjanina, *Diadora*, 15, Zadar, 347-439.
- Čače, S. (2001), Plinije kao izvor za povijest srednje Dalmacije do druge polovice 1.st. po Kr., *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1, Rijeka, 91-104.
- Duplančić, A. (1996), Razgraničenje između Splita i Trogira na Čiovu u 15. stoljeću, *Starohrvatska prosvjeta*, 21, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 289-303.
- Duplančić Leder, T. (2004), Coastline lengths and areas of islands in the Croatian part of the Adriatic Sea determined from the topographic maps at the scale of 1 : 25 000, *Geoadria*, 9/1, Zadar, 5-32.
- Filipi, A. R. (1984), Hidronimija zadarskih otoka, *Onomastica jugoslavica*, 11, Zagreb, 111-154.
- Finka, B. - Šojat, A. (1973-74), Obalna toponimija zadarsko-šibenskog kopna i šibenskog otočja, *Onomastica jugoslavica*, 3-4, Zagreb, 37-65 + 6 karata.
- Fortis, A. (2004), *Put po Dalmaciji*, Marjan tisak, Split.
- Geić, D. (1998), *Gramatika trogirskog čakavskog govora*, Matica hrvatska, Trogir
- Geić, D. (1993), Crtice o trogirskom vinogradarstvu i vinarstvu tijekom stoljeća, *Vartal*, 2, Matica hrvatska, Trogir, 75-94.
- Hraste, M. (1948), Osobine govora otoka Šolte, Čiova Drvenika i susjedne obale, *Rad JAZU*, 272, Zagreb, 123-156 + karta.
- Jurišić, B. (1950), *Naputak za bilježenje obalnih toponima*, Jadranski institut JAZU, Zagreb.
- Lučić, I. (1979), *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, knj. I-II, Književni krug, Split.
- Matić-Bilić, M. M. (2004), *Onomastika naselja Okruka Gornjeg i Okruka Donjeg na otoku Čiovu*, Magistarski rad obranjen na Sveučilištu u Zadru u lipnju 2004.
- Skok, P. (1950), *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*, Jadranski institut JAZU, Zagreb.
- Skračić, V. (1988), Toponimija kornatskog podmorja, *Radovi FFZD*, 27(17), Zadar, 17-35.
- Skračić, V. (1989), Odnos između hrvatskih i mletačkih geografskih termina (na sjevernodalmatinskim otocima), *Čakavska rič*, 17/1, Split, 61-71.
- Skračić, V. (1995), Imena mjesta i otoka Murtera – identifikacija – distribucija – etimologija, *Folia onomastica croatica*, 4, Zagreb, 127-142.
- Skračić, V. (1996), *Toponimija vanjskog i srednjeg niza zadarskih otoka*, Književni krug, Split.
- Smodlaka, J. (1946), Imena mesta i meštana na tlu Jugoslavije, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 52, Split, 82-84.
- Strohal, I. (1915), Hrvatskim jezikom pisana pravila nekih bratstava u Dalmaciji, *Mjesečnik Pravnčkog društva u Zagrebu*, XL/I, Zagreb, 29-103.
- Šimunović, P. (1972a), Osobine čiovske toponimije, *Onomastica*, 17, Wroclow – Warszawa – Krakow, 51-63.

- Šimunović, P. (1972b), Toponimija otoka Brača, *Brački zbornik*, 10, Supetar.
- Šimunović, P. (1992), Uvod u kaštelansku toponimiju, *Zbornik radova znanstvenog skupa Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. Stoljeća*, Muzej arheoloških spomenika, Split, 79-93.
- Vajs, N. (2003), Hrvatska povijesna fitonimija, *Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Zagreb.
- Vinja, V. (1986), *Jadranska fauna – etimologija i struktura naziva*, knj. I, Logos, Split.
- Kratice:
- ERHSJ - *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* I-IV, JAZU, Zagreb, 1971-74.
- PE - *Pomorska enciklopedija*, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb 1954-64.
- SGT - *Statut grada Trogira*, Književni krug, Split, 1988.

KAZALO TOPONIMA

Svi toponimi u kazalu su zapisani i akcentuirani točno onako kako su snimljeni u anketi. Redni broj svakog toponima je ujedno i njegov broj na odgovarajućoj karti, a u trećoj koloni se nalazi kratki opis i prostorna definicija svakog referenta imenovanog dotičnim toponimom. Toponimski likovi s više izgovornih varijanti (npr. *Labadusa/Lebadusa*) navedeni su pod istim brojem i odvojeni kosom crtom (/), a različita imena za isti referent navedena su red niže s naznakom (u zagradi) naseljenog mjesta u kojem su zabilježeni. Kod pisanja velikih početnih slova u ne-prvim riječima višečlanih likova vodio sam se slijedećim kriterijima: Malim slovom sam pisao samo nesrasle prijedloge i riječi čije se apelativno značenje direktno upućuje na tip referenta (npr. *Marinova draga*). Riječi čije je apelativno značenje arhaično ili na prirodu referenta upućuje indirektno (metaforički ili metonimijski) sam pisao, kao i sva ostala imena u složenim likovima, velikim slovom (*Domićevo Žalo, Punta Gaja, Donja Galvica*). Ispadanje finalnog *h* u prijedlozima *vrh* i *navrh* nisam tretirao kao izgovornu varijantu (za razliku od *d* u *pod* i *od*, *t* u *put* i sl.) već kao sustavnu pojavu, pa ga zbog toga i nisam nadomještao apostrofom (*Vr Krajevca*).

Sektor: DONJI OKRUG (karta 3)

Ojkonim: *Dōnji Òkruk*

Etnik i ktetik: *Dōnjeòkrućanin, Dōnjeòkruška, dōnjeòkruški*

1. Brāk Pūnte Òkruka	<i>brak</i>
2. Balkūn	hrid, greben
3. Pūnta Òkruka	rt
4. Brāk o' Gāja	<i>brak</i>
5. Bolovān	strmiji predio, šuma
6. Stīnice	obalni pojas
7. Brāk o' Čāparīna	<i>brak</i>
8. Pūnta Gāja	obalni pojas, rt
9. Krūšica	uvala
10. Pūnta Zubàcāre	rt, ribarska <i>pošta</i>
11. Vlāčila	obalni pojas, ribarska <i>pošta</i>
12. Mūl	<i>mul</i>
13. Dòlac	sedlo, šuma
14. Čāparīn	hrid, otočić
15. Pōrat	luka
16. Brējevac	vrh, manje brdo
17. Gāj	dio brda, <i>osoje</i>

18. Gāj	dio brda, <i>prisoje</i>
19. Tèlegrād	dio brda preko kojeg se protezao telefonski kabel
20. Pod Gāj	obalni pojas
21. Brāk o' Krča	<i>brak</i>
22. Kāva	kamenolom
23. Plāt	ravni teren u šumi
24. Dōnja Glāvica	vrh, manje brdo
25. Gōrni Gāj	dio brda
26. Brāk o' Krājēvca	<i>brak</i>
27. Zubàcāra	uvala i obalni pojas, ribarska <i>pošta</i>
28. Vājālišće	predio na Stražnici
29. Voznici	obalni pojas, ribarska <i>pošta</i>
30. Jùbetić	polje, maslinik
31. Třsine	polje, maslinik i vinogradi
32. Strāžnica	veće brdo, vrh
33. Gōrna Prisoja	dio brda, <i>prisoje</i>
34. Vinkedāši	dio sela
35. Bākovi	dio sela
36. Ruděj	obalni pojas
37. Pāševica	polje, ograđeni teren
38. Markētin mūl	<i>mul</i>
39. Podān Krājēvca	rt
40. Gōmilica	predio oko ruševine
41. Dōnja Prisoja	dio brda, <i>prisoje</i>
42. Bādi	dio sela, polje
43. Māčača	polje
44. Vřk	vrh, manje brdo
45. Brāk o' Rudēja	<i>brak</i>
46. Īlāci	dio sela
47. Dōca	polje, udolina
48. Krājēvac	otok
49. Za Mřr	šumoviti predio
50. Lēčevica	šuma
51. Břočići	dio sela
52. Čěprjica	polje
53. Mřrine	predio, ograde

54. Japjènica	predio uz obalu
55. Gravànuša	procjep u obalnoj stijeni
56. Vùkmāni	dio sela
57. Njìvina	polje
58. Polāšćina	polje
59. Òsōje	dio brda i obalni pojas, <i>osoje</i>
60. Vř Krājēvca	rt
61. Pīrčina	uvala
62. Drāžice	drage
63. Sēlo	stari dio sela
64. Vřkli	polje
65. Vřtača	šumovita udolina
66. Širīna	proširenje u centru sela
67. Stārine	polje
68. Gōrna Glāvica	manje brdo, vrh
69. Kùsturino	predio blizu sela
70. Dvōrina	ruševina
71. Pod Òsōje	obalni pojas, <i>osoje</i>
72. Ògrada	polje, ograda
73. Vlāke	polje
74. Cřkva	crkva
75. Drùštveno	dio sela
76. Crkōvno	dio sela
77. Krmènjača	šuma, kameniti predio
78. Gōrni Vùkmāni	istočni dio sela
79. Zaglāvica	šumoviti predio
80. Prìvorac	manje brdo
81. Zāvala	udolina
82. Jarèbinjak	brdo
83. Drāga	draga
84. Vùćača	obalni pojas, ribarska <i>pošta</i>
85. Glāvīčica	manji vrh
86. Lucīna drāga	uvala i draga
87. Gnīlovača	brdoviti predio u blizini jame
88. Jamùrina	jama manjih dimenzija, nalazište svježe gline
89. Po' Šangīno	obalni pojas

90. Racetinovac	ruševina ljetnikovca i predio
91. Smrděj	šumovita i makijom obrasla padina
92. Poda kùću	obalni pojas uz ruševinu
93. Rāvna Glàvica	dio brda, šuma

Čelice

1. Brāk ozād Čèline	<i>brak</i>
2. Vèla Čèlica/Čèlina	greben
3. Māla Čèlica/Čèlina	greben
4. Brāk Čèlice/Čèline	<i>brak</i>

Pijavice

1. Krāva	greben
2. Gālēra	greben, pličina
3. Pijāvica	dva manja, skoro spojena grebena
4. Brāk o' Pijāvica	<i>brak</i>

Sektor: OKRUG – ZAPAD (karta 4)

1. Potòpjeni bròd	ribarska <i>pošta</i>
2. Vèla Kòsa	ribarska <i>pošta</i> , strmina
3. Plikadūra	pličina, ribarska <i>pošta</i>
4. Podān Umije	rt, dio otoka
5. Bòk o' Kìte	manja uvala
6. Šipnàta	blago bočata voda
7. Po' Pāntovo	obalni pojas
8. Tīšića	dio otoka
9. Nāda Kìte	dio brda
10. Kanāl o' Umije	prolaz između Čiova i Umije
11. Madirāčina kùća	artefakt, ruševine
12. Vōda	voda
13. Kìta	obalni pojas i padine brda, borova šuma
14. Brāk o' Beštīmi	<i>brak</i>
15. Dōnje Pīske	obalni pojas

16. Vānka Umīje	obalni pojas
17. Po' Būže	obalni pojas
18. Stāri Vinògradi	ograde, nekad vinogradi
19. Širòke	tereni iznad Široke
20. Vèla Gārbina	procjep u obalnoj stijeni
21. Umīja	manji otok
22. Širòka	uvala
23. Gôrme Pīske	obalni pojas
24. Māli Brānac	manja uvala, ribarska <i>pošta</i>
25. Glāva Umīje	manje brdo
26. Pūnta Trēglāvice	rt
27. Māla Gārbina	manja uvala
28. Brāk o' Umīje	<i>brak</i>
29. Rōzine	dio brda
30. Oglāvki	dio brda
31. Stražēt	morski prolaz
32. Vèli Brānac	uvala
33. Vī Umīje	rt
34. Pantēra	uvala, duboka i plitka
35. Māla Gārbina	manja uvala
36. Pūnta Brānca	rt
37. Solīnska	tereni u Panteri
38. Smījarica	dio brda
39. Kopřva	manje brdo
40. Trēglāvica	poluotok
41. Krūzi	obalni pojas
42. Opāviće	brdo
43. Dūga	uvala
44. Pāšica	ograde tereni
45. Komunĵika	šumoviti predio uz obalu
46. Gārbina	procjep u obalnoj stijeni
47. Vèla Dōca	ravni dio drage, nekad polja
48. Vèla Nĵĵva	zapuštena polja
49. Māla Dōca	zapuštena polja
50. Labadūsa/Lebadūsa	poluotok i dio brda
51. Kūća	obnovljena ruševina

52. Radov`ina	dio brda, zapuštena polja, maslinici
53. Plöčina	veća ravna stijena uz obalu
54. Zvr̃ji	brdo, sedlo i vrh
55. Rāt	poluotok
56. Žālo nā Rat	manja uvala
57. Plēće	padina manjeg brda
58. Spl`isko	udolina, zapušteno polje
59. Kančelirövac	uvala i šuma u njenoj blizini
60. Dōnja Bat`inka	ograde, maslinici
61. Žr̃vanj	<i>brak</i>
62. Duböka	uvala
63. Pūnta	stjenoviti obalni pojas
64. Pūnta Rāta	rt
65. Polāča	ostaci ruševine
66. Ęmerovo	teren u udolini
67. Pod Bunār	obalni pojas, spremište vode
68. Pūnta Mažurāne	rt
69. Na Vr̃ Rāta	<i>brak</i>
70. Drāžice	draga
71. Gōrna Bat`inka	ograde, maslinici
72. Mažurāna	brdo i obalni pojas
73. Pīvetova Glav`ica	manje brdo, dio naselja
74. Plan`ikovica	obalni pojas, šuma
75. Brn`istre	dio brda, makija i maslinici
76. Pīvetovi	dio naselja
77. Brāk o' Mažurāne	<i>brak</i>
78. Tat`inja	uvala
79. Babūjēva	ribarska <i>pošta</i> uz obalu
80. Kūzmića	uvala, dio naselja
81. Rēž`ića	dio brda, ograde, maslinici
82. Nj`ive	dio brda, ograde, makija
83. Vēla Lökva	spremište vode, umjetna bara
84. Kružējāk	stjenoviti obalni pojas
85. Pišćeti	spremište vode
86. Pod Balūn	ribarska <i>pošta</i> uz obalu
87. Ograd`ina	ograda

88. Tūnčĕlovica	dio brda
89. Răstića Bōk	manja uvala
90. Vinogradīna	ograde, nekad vinogradi
91. Brāk o' Tat'ınje	<i>brak</i>
92. Răstića	dio brda, danas dio naselja
93. Smrdĕl	dio brda, lokva
94. Pulicīnov Bōk	manja uvala
95. Mír'ine	ograde, maslinici
96. Pūnta Pulicīnovoga Bōka	rt
97. Teplī Bōk	manja uvala
98. Izvāna	dio brda, <i>prisoje</i>
99. Būličića Bōk	manja uvala
100. Bušīnci	manje brdo i obalni pojas, danas naselje
101. Gārbina	procjep u obalnoj stijeni
102. Trĕći Bočĕć	manja uvala
103. Drūgi Bočĕć	manja uvala
104. Pōšta o' g'iric	rt, ribarska <i>pošta</i>
105. Poda Šīpke	ribarska <i>pošta</i> uz obalu
106. Brāk o' Bušīnac	<i>brak</i>

Sektor: OKRUG – ISTOK (karta 5)

Ojkonim: *Okrūk*

Etnik i ktetik: *Okrūčanin, Okrūška, okrūški*

1. Šaldūn	zaljev
2. Pūnta Rōšca	rt
3. Pūzāvica	veći ravni kamen uz obalu
4. Pod Pàriđova Gōvna	ribarska <i>pošta</i> , blizu je kanalizacijski odvod
5. Tankī Rōžac	manji poluotok, borova šuma
6. Uskī	<i>mul</i>
7. Debĕli Rōžac	obalni pojas, manji rt
8. Širōki	<i>mul</i>
9. Plāža	plaža
10. Tōč	uvala, dio naselja

11. Kãmp	dio naselja, blizina turističkog kampa
12. Ko' gròbja	dio naselja uz staro groblje
13. Ko' Bloketãre	dio naselja, bivša <i>bloketara</i>
14. Luč'ica	luka
15. Mãgazin	dio naselja uz lučicu
16. Mìl'icevo	uvala i draga
17. Zòrkin Mùl	nekada <i>mul</i>
18. Kaštìl	obalni predio, nekad ljetnikovac
19. Kažìn	obalni predio
20. Pù' Dònjega	dio naselja
21. Mēkòvića	dio naselja
22. Pùt Dūš o' Prigatòrija	put prema starom groblju
23. Vlāka	dio naselja
24. Dònja Livēja	dio naselja
25. Stāri Pùt	put, dio naselja
26. Ròžac	dio naselja
27. Rād'ici	dio naselja
28. Krānkòva Bor'ika	nekad veliki bor, danas šuma
29. Lòkva	dio naselja, spremište vode
30. Petrāda	nekad manji kamenolom
31. Tūdri	dio naselja
32. Dolac	dolac
33. Livāndiçi	dio naselja
34. Piskur'ina	dio naselja, nekad polja
35. Agn'ici	dio naselja
36. Rād'ica Rudīna	proširenje, dio naselja
37. Sad'ic	dio naselja, polja
38. Kadūje	dio brda prema Kobijaku
39. Būličići	dio naselja
40. Gòrna Livēja	dio brda
41. Tulēlini	dio naselja
42. Māča Nj'iva	zapušteno polje
43. Pòpòva kùća	artefakt
44. Mārulovo	dio naselja, brdo
45. Nj'ive	nekad polja

46. Döbričići	dio naselja
47. Gröta	manja špilja
48. Latîñčići	dio naselja
49. Rudîna	dio naselja, polje
50. Pleměščina	ograda u brdu
51. Vlaka	manje ograđeno polje
52. Krčëć	dio brda, ograde
53. Bräska kùća	artefakt
54. Sëlo	središte naselja
55. Pü' Kobljaka	dio naselja
56. Pü' Mövarćice	dio naselja
57. Zäbrda	draga, ograde, dio naselja
58. Gospîno	polje
59. Kuzmānici	dio naselja
60. Prgini	dio naselja
61. Třsi	nekad vinogradi
62. Āzasada	polja, ograde
63. Būfalića	šuma, dio brda
64. Marāviši	dio naselja
65. Vř Glavice	manje brdo
66. Oblög	manji šumoviti predio
67. Krči	ograda, danas makija
68. Poda Māru	kameniti obalni pojas
69. Dräga o' Kobljaka	draga
70. Prvî Bočëć	manja uvala
71. Bräska Njiva	neobrađeno polje
72. Poda Lūku	dio naselja uz lučicu
73. Mövarćica	uvala
74. Špānca	predio uz obalu
75. Rasöve	tereni u brdu
76. Ríz	obalni pojas, nekad ograde
77. Kobljaci	brdo
78. Ögrade	ograda
79. Čikino	dio brda
80. Pöšta o' srdël	ribarska <i>pošta</i>
81. Njivice	polja, makija

82. Livèli	padina brda, <i>prisoje</i>
83. Ćükovica	manje brdo
84. Frānina Strāna	dio brda prema Žednom
85. C̆rni Rāt	manji rt i uvala
86. Ārabòka	manji rt i uvala
87. Dirūni	padina brda, <i>prisoje</i>
88. Vèlo Žālo/Vèla Drāga
Mišino Žālo/Drāga (Žedno)	manja uvala, plaža od kamenih oblutaka
89. Kuzmānićeva lòkva	spremište vode
90. Krāvina	obalni pojas
91. Mālo Žālo/Māla drāga	manja uvala

Sektor: ĆIOVO (karta 6)

Ojkonim: Ćiovo

Etnik i ktetik: Ćiovanin, Ćiovska, Ćiovska

1. Pūnta Cumbriĵana	rt
2. Škvēr	brodogradilište
3. Sklādište	dio brodogradilišta
4. Dòk	dio brodogradilišta
5. Stròĵanov škvēr	staro brodogradilište
6. Pūnta Bālana	dio brda, oštar cestovni zavoj
7. Svèti Tòma	crkva
8. Rūsov škvēr	bivše brodogradilište
9. Kākićevo	dio naselja
10. Vř Svetoga Āndrije/Sāndrija	vrh manjeg brda i crkva
11. Hālbervoti	dio naselja
12. Torbīni	dio naselja
13. Cicilĵanovi	dio naselja
14. Šūndrov Bālān	dio naselja
15. Navř Bālana	zaravan u sedlu između Ćiova i Salduna
16. Lūčica	dio naselja
17. Ko' Đurē	bivše odmaralište Đuro Đaković
18. Stāra Milicija	bivša policijska postaja
19. Kalārija	dio naselja

20. Žiškove Tūmbine/Tūmbine	kameniti predio uz more, nekada groblje
21. Pōvicevo	dio naselja
22. Būkovo	brdoviti predio, šuma
23. Kō' mosta	dio naselja u blizini <i>mosta o' Ciova</i>
24. Bèlavin Bālān	dio naselja
25. Príradovo	dio brda Balan
26. Lōkva	gustirna
27. Biljana	nekadašnji sabirni centar ljekovitog bilja
28. Skālice	dio naselja, podnožje Balana
29. Jākovari	dio naselja, crkva Sv. Jakova
30. Kōgovo	dio naselja
31. Māli Bālān	dio brda
32. Madirācin mūl	<i>mul</i>
33. Na Glāvicu	dio naselja
34. Katalīnićev škvēr	bivše brodogradilište
35. Stāri Òkruški pūt	put
36. DèkārISOVO	predio uz more, šuma
37. Kòšćinova Sèrnica	nekad javni wc (<i>kondut</i>) uz obalu
38. Kūrćetini	dio naselja
39. Požārina	nasuto proširenje
40. Nāmore	obala
41. Stēlini	dio sela
42. Bāc	nekad fontana, dio sela
43. Pod Bālān	dio sela
44. Púzavica	dio obale na kojemu se pralo rublje
45. Šūndrove Bòrike	šumoviti predio
46. Òsibari	dio naselja, crkva Sv. Josipa
47. Lazàret/Internāt	bivša karantena, danas starački dom
48. Minjérov Bālān	dio naselja
49. Vēli Bālān	dio brda
50. Ko' Svétoga Krīža	raskrižje, dio naselja
51. Bānj	dio obale, vrulje
52. Būlićičeви	dio naselja
53. Drīt	predio oko samostana <i>Sv. Antona</i>
54. Dōnje Njìve	ravniji dio naselja
55. Svēta Āna	crkva

56. Gôrne Njìve	ravniji dio naselja
57. Õsan kûc	dio naselja, red kuća uz obalu
58. Spàrcëra	predio uz obalu
59. Gòspica	crkva <i>Gospa kraj mora</i>
60. Bâlân	brdo
61. Mâli mûl	<i>mul</i>
62. Batùrinova kùćica	kuća
63. Svëti Àntôn	crkva i samostan
64. Dùhânka	bivša tvornica
65. Màrinova drâga	draga i uvala
66. Cocîna drâga	draga, dio naselja
67. Râvno	dio brda, zaravan
68. Bîlîn dôlac	draga, dio naselja
69. Pîrvî Gāj	dio brda, borova šuma
70. Râvnice	zaravan
71. Mâla ràvnica	zaravan
72. Drûgi Gāj	dio brda, borova šuma
73. Bûlićiceva kâva	dio brda, bivši kamenolom
74. Vêla ràvnica	zaravan, šuma
75. Gâji	sjevni dio brda Gradina
76. Pločûrine	kameniti dio (<i>kruzi</i>) brda
77. Trëći Gāj	dio brda, borova šuma
78. Drâgîlovo	dio brda, šuma
79. Grâdina	brdo
80. Dòčik/Vř Grâdine	vrh brda
81. Dônji Kòbijak	brdo
82. Gazîn Bâlân	dio brda
83. Čëtvrti Gāj	dio brda, borova šuma
84. Dùnino	dio naselja
85. Svëti Jëre	crkva i dio naselja Miševac
86. Gôrni Kòbijak	brdo
87. Mîševac/Mîševci	manji poluotok, dio naselja
88. Râbrovo	dio naselja, dio brda

Sektor: ŽEDNO / ARBANIJA (karta 7)

Ojkonimi: *Žedno, Arbànija*

Etni i ktetik: *Žèdnjanin, Žèdanka, žedànskī;*

Arbànas, Arbànaška, arbànaški

1. Ūkićevo	priobalni pojas
2. Ōsōje	dio brda
3. Drāga	draga
4. Ćintrase	povijesni lokalitet, dio sela
5. Pijače	polje, šuma
6. Bécevice	šuma, makija
7. Bīle Njīve	šuma, makija
8. Drāžice	drage
9. Pišketīnov Gāj	dio brda, šuma
10. Lāžić	polje, ograde
11. Dubòčica	polje
12. Kuzmāniceve māsline	dio brda, maslinici
13. Brīgi	šuma, makija
14. Dōnje Māvre	draga
15. Kučèrine	povijesni lokalitet
16. Māstrīnka	obalni pojas
17. Svēti Māvar	crkva
18. Rēpičina pūnta (Žedno)	
Svīlanova pūnta (Arbanija)	manji rt
19. Pètnica	draga, šuma
20. Mājkovićeva mēndula	stablo, orijentir
21. Èldumove Bòrike	dio brda, šuma
22. Ćincánovica	dio brda, šuma
23. Vēle Njīve	vinogradi
24. Gōrne Māvre	gornji dio drage
25. Pleméšćina	polja, ograde
26. Piščéti	polja, ograde
27. Dōnje sēlo	dio naselja
28. Strànica	padina brda, šuma
29. Škórići	dio naselja
30. Mišīna Strāna	obalni pojas, <i>prisoje</i>

31. Šèvićevi	dio naselja
32. Pòdvòrnice	polje, vinograd
33. Špírova pûnta	manji rt
34. Jùrićini	dio naselja
35. Ānićini	dio naselja
36. Njĭve	polje, ograde
37. Gājice	šuma
38. Vĩnišće	šuma, obalni pojas
39. Dũnini	dio naselja
40. Jērebāri	dio naselja
41. Zemejāk	dio brda, maslinici
42. Pēšini	dio naselja
43. Kržējača	slaba zemlja
44. Lòkva	umjetno spremište vode
45. Frānini	dio naselja
46. Svĩlanovi	dio naselja
47. Bèlasova pûnta	kameniti obalni predio
48. Nõvi Gāji	šuma, dio brda
49. Bèvāndovi	dio naselja
50. Plòča	uvala, obalni pojas
51. Pòložaj	brdo
52. Krālicevi	dio naselja
53. Ògrada	ograde, vinogradi
54. Gõrne sēlo	središte naselja
55. Ležāji	ograde, padina
56. Bĩce	dio naselja, mjesno groblje
57. Vĩ sēla	središte naselja
58. Krčĩne	dio brda, šuma
59. Vēla drāga	draga
60. Popõvsko	ograde, makija
61. Lēšćevíce	šuma, makija
62. Mišĩn krũg (Žedno)	
Dèbelo/Dèbeli krũg (Okruk)	veliki kamen, predio uz obalu
63. Bārić ògrada	ograda, makija
64. Krāvarica	dio brda, borova šuma
65. Vĩ Zemejāka	dio brda

66. Svēti Krīž	crkva i predio uz obalu
67. Bázēn	umjetno spremište vode
68. Dōbrića Žálo	manja uvala
69. Dēbeli brīg	brdo
70. Lanīšće	dio brda, šuma
71. Mišīna gustīrna	spremište vode, orijentir
72. Gāji	šuma, brdo
73. Kānap	predio uz groblje
74. Krīž	dio brda, nekad sjecište putova
75. Kantūnina	dio brda, draga
76. Stāri pūt za Arbāniju	put
77. Črnika	lokalitet uz obalu
78. Vēle Ôrlice	manja kamenita uvala
79. Lōkva	spremište vode, danas bara
80. Pālandāra	predio uz obalu
81. Drāge	drage
82. Slātinski pūt	put kroz šumu
83. Ôrlice	strmi obalni pojas
84. Rāvno	zaravan, dio brda
85. Debejāci	polja, ograde
86. Māla drāga	draga, šuma
87. Mājkova Njīva	polje, vinogradi
88. Nòžice	predio uz obalu
89. Počívālcī	dio brda, šumovito i strmo
90. Smrīci	manje brdo
91. Kosīrina	dio brda, makija
92. Vlāke	dio brda, ograde, neobrađeno
93. Bolovāni	brdo, strme padine
94. Māle Ôrlice	manja stjenovita uvala
95. Ležāji	padine brda, <i>prisoje</i>
96. Mēndula	dio brda, šuma
97. Bēlasovo	dio naselja
98. Pōrat	lučica, dio naselja
99. Stāro	polja iznad naselja
100. Lōkva	spremište vode
101. Gōra	dio brda

102. Krāsi	dio brda, šuma
103. Krūšjāci	polja, ograde
104. Klārićevo	dio naselja
105. Rūdine	brdo
106. Drāžice	više manjih draga
107. Škāvnrja	obalni pojas
108. Ūljevićeva ūlica	dio naselja
109. Tršīna	nekad vinogradi, ograde
110. Mišīno	dio naselja
111. Lōkvine	dobra zemlja, neobrađeno
112. Cīkarova pūnta	manji rt
113. Dūge Njīvice	dio brda, ograde
114. Púzavica	veći <i>krug</i> u šumi
115. Kantūnina	strmi dio brda
116. Jūričina pūnta	manji rt
117. Prāg	predio uz granicu
118. Mālo Mōre	obalni pojas, uvala
119. Prema Gōspi	predio uz put prema Slatinama
120. Glāvice	manje brdo
121. Gōrne Rūdine	dio brda
122. Dìonice	predio uz granicu sa Slatinama

Sektor: SLATINE (karta 8)

Ojkonim: *Slātine*

Etnik i ktetik: *Slātinjanin, Slātinka, slātinski*

1. Dōnji Prēcān/Parčīcān	
Prēcān (Okruk)	manji poluotok, uvala
2. Třšćenice	nekadašnji vinogradi
3. Stublīc	predio uz granicu Slatina i Žedna
4. Spijāža	manja uvala, obalni pojas
5. Prōgoni	dio brda uz granicu Slatina i Žedna
6. Brīstōvci	brdo
7. Dìonice	zemlje uz granicu Slatina i Žedna

8. Plìkōšćice	obrađivi tereni
9. Lőkva	umjetno spremište vode
10. Pišćine	predio uz granicu, obalni pojas
11. Plāt	dio brda
12. Rudìne	brdo
13. Pavìčin vìnograd	vinogradi, maslinici
14. Mëndulovac	vrh
15. Dràge	drage, šuma
16. Světa Māre	nekad crkva, granica
17. Mavrètićevo	maslinici, dio brda
18. Dómićevo pūnta	rt, obalni pojas
19. Piramída	vojni objekt uz obalu
20. Dràga	draga
21. Krvòdoja	brdo, drage, šuma
22. Rìpīšća	kameniti, predio, dio brda
23. Dómićevo Žálo	uvala
24. Břdo	brdo
25. Dvī dràge	drage
26. Mëndulovci	brdo
27. Dóca/Dòla	maslinici, draga
28. Gòmni Prčecān/Parčìcān	rt, uvala
29. Sègla	dio brda, zaravan
30. Ròvci	predio uz obalu, šuma
31. Křči	dio brda, danas zapušteno
32. Strána	dio brda, makija
33. Gūje	šumoviti predio uz obalu
34. Nàranče	nekad plantaža
35. Zagráci	vinogradi, draga
36. Òsōja	obalni pojas, padine brda
37. Rāčevica	šuma
38. Smrdèlak	dio brda
39. Vřv	vrh, brdo
40. Mùškī Bòri	šuma
41. Žálo na Gūje	uvala
42. Kālac	polje, voda
43. Pòložaj	brdo
44. Plikače	polje, maslinici

45. Bràsko	brdo, šuma
46. Gāj	brdo
47. Mrdožël (Arbanija)	uvala
48. Lovrëti	brdo, šuma
49. Njìve	polje
50. Pod Ròka	dio brda, polja, maslinici
51. Pùcalina	vinogradi, polje
52. Đòrđova Dvòrina	dvor, dio sela
53. Vëla Vrùja	strmi kameniti predio uz obalu
54. Gnìlice	polje, dio brda
55. Ćurkùševa Gârma	manja uvala
56. Nakírevi	dio sela
57. Pavìčini	dio sela
58. Radovîšnjak	manje brdo, maslinici
59. Āspo' Gnìlica	dolina, polje
60. Bràski Gāj	brdo, šuma
61. Vř sèla	centar sela
62. Kalalârga	ulica u starom dijelu sela
63. Mâla Gârma	veći procjep u obalnoj stijeni
64. Dórićevi	dio sela
65. Klajîni	dio sela
66. Òblâvci	polje, draga
67. Ljubîčini	dio sela
68. Tòč	zaravan u središtu mjesta
69. Dubòka Gârma	manja kamenita uvala
70. Kûrtini	dio sela
71. Tiklîni	dio sela
72. Ristîni	dio sela
73. Podvòrnice	polje, udolina
74. Rudîna	proširenje u selu
75. Kòmorovica	šuma, dio brda
76. Škròbićevi	dio naselja
77. Popòva kùća	kuća
78. Drâčevica	šuma
79. Glàvica	manje brdo
80. Pùt Pòrta	dio sela, put
81. Galícija	dio brda, <i>prisoje</i>

82. Břce	manje brdo
83. Požār	dio brda, maslinici
84. Rēbra	dio naselja prema Portu
85. Lokānac	polje, voda
86. Slatišćāk	zdenac
87. Smōkva/Smōkve	brdo
88. Kāva na Glāvicu	nekad manji kamenolom
89. Bāć	predio oko zdenca
90. Rāvno	dio brda, polja
91. Lìveja	dio naselja, padina
92. Dubōka vodā	zdenac u Portu
93. Stūdenac	zdenac
94. Japnarīca	kameniti predio uz obalu
95. Slātina	voda, polje
96. Prisōja	obalni pojas, dio brda
97. Òklaje	ograde, dio naselja
98. Zàvinogrādi	draga
99. Pūnta Glāvīce	rt
100. Māli mūl	<i>mul</i>
101. Pōrat	lučica, dio naselja
102. Lūbinovo	predio blizu zdenca, polje
103. Vēli mūl	veliki lukobran
104. Kùćac	velika stijena
105. Drāge	drage
106. Vršīne	brdo
107. Starāci	polje, vinogradi
108. Bīskup	stijena
109. Vodā na Mīrine	zdenac, ograde
110. Strāne	dio brda, polja
111. Knēževci/Knjéževci	brdo
112. Mīrine	dio naselja, ograde
113. Crvēna stīna	strma litica, obalni pojas
114. Bād	pličina, ribarska <i>pošta</i>
115. Vēžerovac	vrh
116. Mrāzovica	polja, dio brda
117. Širōki pūt	put prema Žednu

118. Ćüpićeva kùća	kuća
119. Krīž pūta	raskrižje na putu prema Prizinicama
120. Dubòki Bâd	pličina, ribarska <i>pošta</i>
121. Rabokúni	polja, draga
122. Vèžeròvci	brdo
123. Mòre	manja uvala, obalni pojas
124. Ć`ipićevac	manje brdo
125. Šp`ilice	kameniti predio uz obalu
126. Šć`itina	uvala
127. B`ili pūt	put prema Prizinicama
128. Zàskok	stijena
129. Prīz`inice	obalni pojas, litice
130. Glàvice	dio brda, šuma
131. Sùpetri	tereni u okolici Supetra, ograde, šuma
132. Sùpetar	manji poluotok, nekad crkva sv. Petra
133. Gòspe o' Prīz`inic	crkva Gospe Prizidnice
134. Pūnta Sùpetra	rt
135. Māli Smrdēl	manja uvala
136. Māla Gārbina	procjep u obalnoj stijeni
137. Mēje	ograde, nekad maslinici
138. Pòpōv Pòrat	manja uvala
139. Vēli Smrdēl	uvala, obalni pojas
140. Lòkve	polje
141. Ć`iovo	najistočniji dio otoka
142. Majūrska	uvala
143. G`rško	obalni pojas
144. Kòpje	duboki morski rasjed
145. Kāva	kamenolom
146. Mrjānčica	manja uvala, ribarska <i>pošta</i>
147. Dōnja Glāva	dio brda
148. Komūnska Glāva	dio brda
149. Glāva	brdo
150. Gōrna Glāva	istočni dio brda
151. Sùpetarski kanāl	vrata Kaštelanskog zaljeva
152. Pūnta Ć`iova/Pūnta Jòve	
Pūnta Glavē Ć`iova (Okruk)	rt

ABECEDNI POPIS TOPONIMA

NAPOMENA:

Višečlani toponimi (s determinantima ili prijedlozima) su u abecednom kazalu zapisani istim redoslijedom riječi kao i u kazalu po mjestima.

kratice:

DO – Donji Okruk, OZ – Okruk-zapad, OI – Okruk-istok, ČI – Čiovo, ŽA – Žedno / Arbanija, SL-Slatine

Agnići	OI 35	Biočići	DO 51
Aničini	ŽA 35	Biskup	SL 108
Araboka	OI 86	Bok o' Kite	OZ 5
Arbanija	ŽA	Bolovan	DO 5
Babujeva	OZ 79	Bolovani	ŽA 93
Bac	ČI 42	Brak Čelice/Čeline	DOČ 4
Bac	SL 89	Brak o' Beštimi	OZ 14
Bad	SL 114	Brak o' Bušinac	OZ 106
Badi	DO 42	Brak o' Caparina	DO 7
Bakovi	DO 35	Brak o' Gaja	DO 4
Balan	ČI 61	Brak o' Krajevca	DO 26
Balkun	DO 2	Brak o' Krča	DO 21
Banj	ČI 52	Brak o' Mažurane	OZ 77
Barić ograda	ŽA 63	Brak o' Pijavice	DOP 4
Baturinova kućica	ČI 63	Brak o' Rudeja	DO 45
Bazen	ŽA 67	Brak o' Tatinje	OZ 91
Bećevice	ŽA 6	Brak o' Umije	OZ 28
Belasova punta	ŽA 47	Brak ozad Čeline	DOČ 1
Belasovo	ŽA 97	Brak Punte Okruka	DO 1
Belavin Balan	ČI 24	Braska kuća	OI 53
Bevandovi	ŽA 49	Braska Njiva	OI 71
Bile Njive	ŽA 7	Braski Gaj	SL 60
Bili put	SL 127	Brasko	SL 45
Bilin dolac	ČI 69	Brce	SL 82
Biljana	ČI 27	Brce	ŽA 56

Brdo	SL 24	Debelo	ŽA 62
Brejevac	DO 16	Dekarisovo	ČI 36
Brigi	ŽA 13	Dionice	ŽA 122
Bristovci	SL 6	Dionice	SL 7
Brnistre	OZ 75	Diruni	OI 87
Bufalića	OI 63	Dobričići	OI 46
Bukovo	ČI 22	Dobrića Žalo	ŽA 68
Buličića Bok	OZ 99	Doca	DO 47
Buličićeva kava	ČI 74	Doca/Dola	SL 27
Buličićevi	ČI 53	Dočik	ČI 81
Buličići	OI 39	Dok	ČI 4
Bušinci	OZ 100	Dolac	DO 13
Caparin	DO 14	Dolac	OI 32
Ciciljanovi	ČI 13	Domićeva punta	SL 18
Cikarova punta	ŽA 112	Domićevo Žalo	SL 23
Cocina draga	ČI 67	Donja Batinka	OZ 60
Crkovno	DO 76	Donja Glava	SL 147
Crkva	DO 74	Donja Glavica	DO 24
Crni Rat	OI 85	Donja Liveja	OI 24
Crnika	ŽA 77	Donja Prisoja	DO 41
Crvena stina	SL 113	Donje Mavre	ŽA 14
Čeprjica	DO 52	Donje Njive	ČI 55
Četvrti Gaj	ČI 84	Donje Piske	OZ 15
Čikino	OI 79	Donje selo	ŽA 27
Čiovo (naselje)	ČI	Donji Kobijak	ČI 82
Čiovo (predio)	SL 141	Donji Okruk	DO
Činčanovica	ŽA 22	Donji Prčećan/Parčićan	SL 1
Čintrase	ŽA 4	Dorićevi	SL 64
Čipićevec	SL 124	Dračevica	SL 78
Čukovica	OI 83	Draga o' Kobijaka	OI 69
Čupićeveva kuća	SL 118	Draga	DO 83
Ćurkuševa Garma	SL 55	Draga	SL 20
Debejac	ŽA 85	Draga	ŽA 3
Debeli brig	ŽA 69	Drage	SL 105
Debeli krug	ŽA 62	Drage	SL 15
Debeli Rožac	OI 7	Drage	ŽA 81

Dragilovo	ČI 79	Gazin Balan	ČI 83
Dražice	DO 62	Glava Umije	OZ 25
Dražice	ŽA 106	Glava	SL 149
Dražice	OZ 70	Glavica	SL 79
Dražice	ŽA 8	Glavice	ŽA 120
Drit	ČI 54	Glavice	SL 130
Drugi Bočić	OZ 103	Glavičica	DO 85
Drugi Gaj	ČI 73	Gnilice	SL 54
Društveno	DO 75	Gnilovača	DO 87
Dubočica	ŽA 11	Gomilica	DO 40
Duboka Garma	SL 69	Gora	ŽA 101
Duboka voda	SL 92	Gorna Batinka	OZ 71
Duboka	OZ 62	Gorna Glava	SL 150
Duboki Bad	SL 120	Gorna Glavica	DO 68
Duga	OZ 43	Gorna Liveja	OI 40
Duge Njivice	ŽA 113	Gorna Prisoja	DO 33
Duhanka	ČI 65	Gorne Mavre	ŽA 24
Dunini	ŽA 39	Gorne Njive	ČI 57
Dunino	ČI 85	Gorne Piske	OZ 23
Dvi drage	SL 25	Gorne Rudine	ŽA 121
Dvorina	DO 70	Gorne selo	ŽA 54
Đorđova Dvorina	SL 52	Gorni Gaj	DO 25
Eldumove Borike	ŽA 21	Gorni Kobijak	ČI 87
Emerovo	OZ 66	Gorni Prčećan/Parčićan	SL 28
Franina Strana	OI 84	Gorni Vukmani	DO 78
Franini	ŽA 45	Gospa o' Prizinic	SL 133
Gaj	SL 46	Gospica	ČI 60
Gaj	DO 17	Gospino	OI 58
Gaj	DO 18	Gradina	ČI 80
Gaji	ČI 76	Gravanuša	DO 55
Gaji	ŽA 72	Grota	OI 47
Gajice	ŽA 37	Grško	SL 143
Galera	DOP 2	Guje	SL 33
Galicija	SL 81	Halbertovi	ČI 11
Garbina	OZ 101	Ilaci	DO 46
Garbina	OZ 46	Internat	ČI 47

Ispo' Gnolica	SL 59	Ko' mosta	ČI 23
Izasada	OI 62	Ko' Svetoga Križa	ČI 51
Izvana	OZ 98	Kobijaci	OI 77
Jakovari	ČI 29	Kogovo	ČI 30
Jamurina	DO 88	Komorovica	SL 75
Japjenica	DO 54	Komunska Glava	SL 148
Japnarica	SL 94	Komunjika	OZ 45
Jarebinjak	DO 82	Kopje	SL 144
Jerebari	ŽA 40	Koprva	OZ 39
Jubetić	DO 30	Kosirina	ŽA 91
Juričina punta	ŽA 116	Košćinova Sernica	ČI 37
Juričini	ŽA 34	Krajevac	DO 48
Kaduže	OI 38	Kraličevi	ŽA 52
Kakićevo	ČI 9	Krankova Borika	OI 28
Kalac	SL 42	Krasi	ŽA 102
Kalalarga	SL 62	Krava	DOP 1
Kalarija	ČI 19	Kravarica	ŽA 64
Kamp	OI 11	Kravina	OI 90
Kanal o' Umije	OZ 10	Krči	OI 67
Kanap	ŽA 73	Krči	SL 31
Kančelirovac	OZ 59	Krčić	OI 52
Kantunina	ŽA 115	Krčine	ŽA 58
Kantunina	ŽA 75	Križ puta	SL 119
Kaštil	OI 18	Križ	ŽA 74
Katalinićev škver	ČI 34	Krmenjača	DO 77
Kava na Glavicu	SL 88	Krušica	DO 9
Kava	DO 22	Krušnjaci	ŽA 103
Kava	SL 145	Kruzi	OZ 41
Kažin	OI 19	Kružejak	OZ 84
Kita	OZ 13	Krvodoja	SL 21
Klajini	SL 65	Kržejača	ŽA 43
Klarićevo	ŽA 104	Kučac	SL 104
Kneževci/Knježevci	SL 111	Kučerine	ŽA 15
Ko' Đure	ČI 17	Kuća	OZ 51
Ko' Bloketare	OI 13	Kurcetini	ČI 38
Ko' grobja	OI 12	Kurtini	SL 70

Kusturino	DO 69	Magazin	OI 15
Kuzmanićeva lokva	OI 89	Majkova Njiva	ŽA 87
Kuzmanićeve masline	ŽA 12	Majkovićeve mendula	ŽA 20
Kuzmanići	OI 59	Majurska	SL 142
Kuzmića	OZ 80	Mala Čelica/Čelina	DOČ 3
Labadusa/Lebadusa	OZ 50	Mala Doca	OZ 49
Lanišće	ŽA 70	Mala draga	OI 92
Latinčići	OI 48	Mala draga	ŽA 86
Lazaret	ČI 47	Mala Garbina	OZ 27
Lažić	ŽA 10	Mala Garbina	OZ 35
Lečevica	DO 50	Mala Garbina	SL 136
Lešćeviče	ŽA 61	Mala Garma	SL 63
Ležaji	ŽA 55	Mala ravnica	ČI 72
Ležaji	ŽA 95	Male Orlice	ŽA 94
Livandići	OI 33	Mali Balan	ČI 31
Liveja	SL 91	Mali Branac	OZ 24
Liveli	OI 82	Mali mul	ČI 62
Lokanac	SL 85	Mali mul	SL 100
Lokva	ŽA 100	Mali Smrdel	SL 135
Lokva	ČI 26	Malo More	ŽA 118
Lokva	OI 29	Malo Žalo	OI 91
Lokva	SL 9	Maraviši	OI 64
Lokva	ŽA 44	Marinova draga	ČI 66
Lokva	ŽA 79	Marketin mul	DO 38
Lokve	SL 140	Marulovo	OI 44
Lokvine	ŽA 111	Mastrinka	ŽA 16
Lovreti	SL 48	Mavretičevo	SL 17
Lubinovo	SL 102	Mažurana	OZ 72
Lucina draga	DO 86	Meje	SL 137
Lučica	ČI 16	Mekovića	OI 21
Lučica	OI 14	Mendula	ŽA 96
Ljubičini	SL 67	Mendulovac	SL 14
Mača Njiva	OI 42	Mendulovci	SL 26
Mačača	DO 43	Milićevo	OI 16
Madiracin mul	ČI 32	Minjerov Balan	ČI 49
Madiračina kuća	OZ 11	Mirine	DO 53

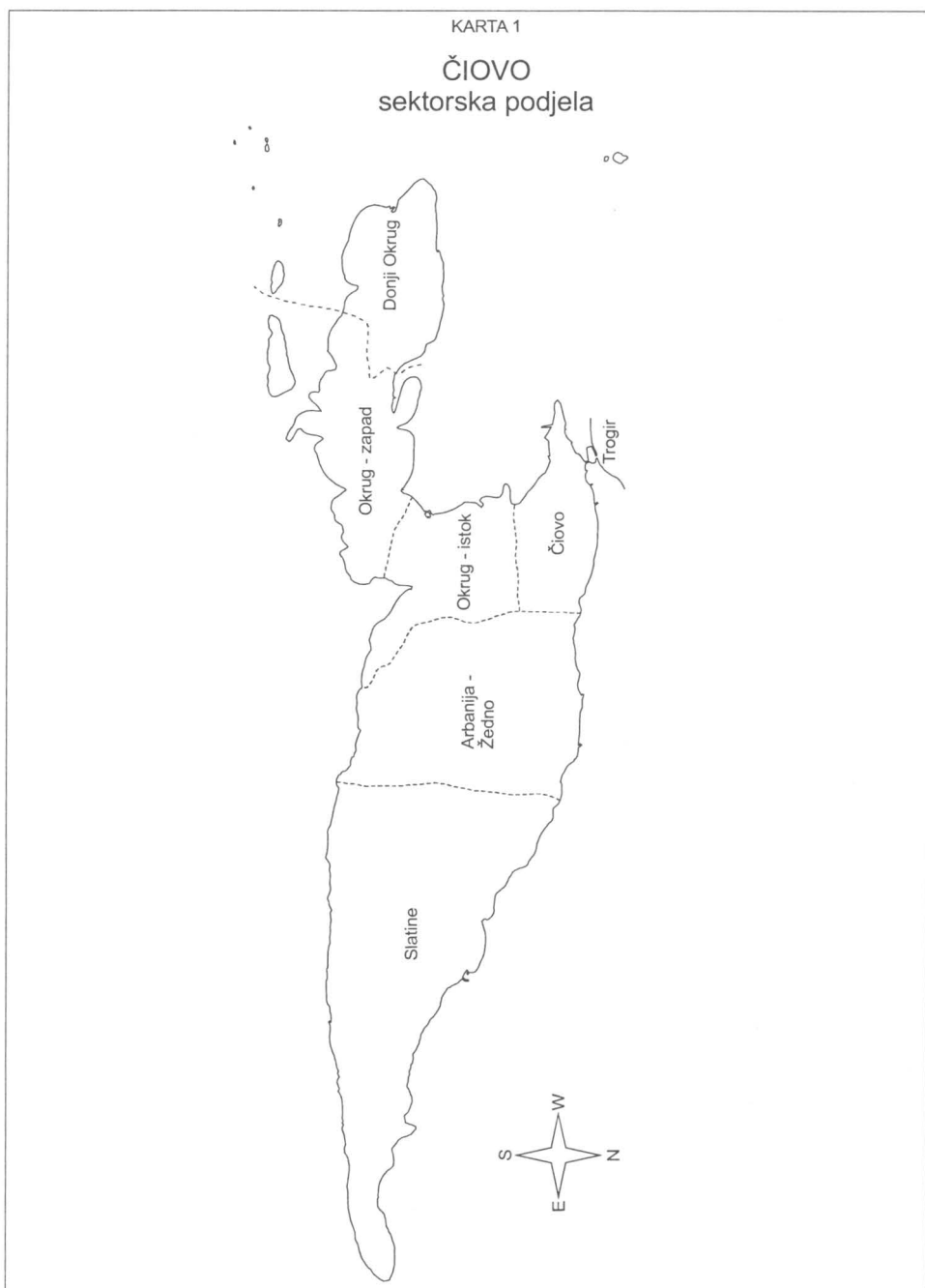
Mirine	OZ 95	Ograde	OI 78
Mirine	SL 112	Ogradina	OZ 87
Miševac/Miševci	ČI 88	Oklaje	SL 97
Mišin krug	ŽA 62	Okruk	OI
Mišina Draga	OI 88	Opaviće	OZ 42
Mišina gustirna	ŽA 71	Orlice	ŽA 83
Mišina Strana	ŽA 30	Osan kuć	ČI 58
Mišino Žalo	OI 88	Osibari	ČI 46
Mišino	ŽA 110	Osoja	SL 36
More	SL 123	Osoje	DO 59
Movarčica	OI 73	Osoje	ŽA 2
Mrazovica	SL 116	Palandara	ŽA 80
Mrdožel (Arbanija)	SL 47	Pantera	OZ 34
Mrjančica	SL 146	Paševica	DO 37
Mul	DO 12	Pašica	OZ 44
Muški Bori	SL 40	Pavičin vinograd	SL 13
Na Glavicu	ČI 33	Pavičini	SL 57
Na Vr Rata	OZ 69	Pešini	ŽA 42
Nada Kite	OZ 9	Petnica	ŽA 19
Nakirevi	SL 56	Petrada	OI 30
Namore	ČI 40	Pijavice	DOP 3
Naranče	SL 34	Piramida	SL 19
Navr Balana	ČI 15	Pirčina	DO 61
Novi Gaji	ŽA 48	Piskurina	OI 34
Nožice	ŽA 88	Pišćeti	OZ 85
Njive	OI 45	Pišćeti	ŽA 26
Njive	OZ 82	Pišćine	SL 10
Njive	SL 49	Pišketinov Gaj	ŽA 9
Njive	ŽA 36	Pivetova Glavica	OZ 73
Njivice	OI 81	Pivetovi	OZ 76
Njivina	DO 57	Planikovica	OZ 74
Oblavci	SL 66	Plat	DO 23
Oblog	OI 66	Plat	SL 11
Oglavki	OZ 30	Plaža	OI 9
Ograda	DO 72	Pleće	OZ 57
Ograda	ŽA 53	Plemeščina	OI 50

Plemeščina	ŽA 25	Porat	ŽA 98
Plikače	SL 44	Pošta o' giric	OZ 104
Plikadura	OZ 3	Pošta o' srdel	OI 80
Plikošćice	SL 8	Potopjeni brod	OZ 1
Pločina	OZ 53	Povićevo	ČI 21
Pločurine	ČI 77	Požar	SL 83
Ploća	ŽA 50	Požarina	ČI 39
Po' Buže	OZ 17	Prag	ŽA 117
Po' Pantovo	OZ 7	Preccan (Okruk)	SL 1
Po' Šangino	DO 89	Prema Gospi	ŽA 119
Počivalci	ŽA 89	Prgini	OI 60
Pod Balan	ČI 43	Priradovo	ČI 25
Pod Balun	OZ 86	Prisoja	SL 96
Pod Bunar	OZ 67	Privorac	DO 80
Pod Gaj	DO 20	Prizinice	SL 129
Pod Osoje	DO 71	Prjače	ŽA 5
Pod Pariđova Govna	OI 4	Progoni	SL 5
Pod Roka	SL 50	Prvi Bočić	OI 70
Poda Kuću	DO 92	Prvi Gaj	ČI 70
Poda Luku	OI 72	Pu' Donjega	OI 20
Poda Maru	OI 68	Pu' Kobijaka	OI 55
Poda Šipke	OZ 105	Pu' Movarćice	OI 56
Podan Krajevca	DO 39	Pucalina	SL 51
Podan Umije	OZ 4	Pulicinov Bok	OZ 94
Podvornice	SL 73	Punta Balana	ČI 6
Podvornice	ŽA 32	Punta Branca	OZ 36
Polača	OZ 65	Punta Cumbrijana	ČI 1
Polaščina	DO 58	Punta Čiova/Punta Jove	SL 152
Položaj	SL 43	Punta Gaja	DO 8
Položaj	ŽA 51	Punta Glave Čiova (Okruk)	SL 152
Popov Porat	SL 138	Punta Glavice	SL 99
Popova kuća	OI 43	Punta Mažurane	OZ 68
Popova kuća	SL 77	Punta Okruka	DO 3
Popovsko	ŽA 60	Punta Pulicinovoga Boka	OZ 96
Porat	DO 15	Punta Rata	OZ 64
Porat	SL 101	Punta Rošca	OI 2

Punta Supetra	SL 134	Rudina	OI 49
Punta Treglavice	OZ 26	Rudina	SL 74
Punta Zubacare	DO 10	Rudine	ŽA 105
Punta	OZ 63	Rudine	SL 12
Put Duš o' Prigatorija	OI 22	Rusov škver	ČI 8
Put Porta	SL 80	Sadić	OI 37
Puzavica	ŽA 114	Saldun	ČI 48
Puzavica	ČI 44	Sandrija	ČI 10
Puzavica	OI 3	Segla	SL 29
Rabokuni	SL 121	Selo	DO 63
Rabrovo	ČI 89	Selo	OI 54
Racetinovac	DO 90	Skalice	ČI 28
Račevica	SL 37	Skladište	ČI 3
Radića Rudina	OI 36	Slatina	SL 95
Radići	OI 27	Slatine	SL
Radovina	OZ 52	Slatinski put	ŽA 82
Radovišnjak	SL 58	Slatišćak	SL 86
Rasove	OI 75	Smijarica	OZ 38
Rastića Bok	OZ 89	Smokva/Smokve	SL 87
Rastića	OZ 92	Smrdej	DO 91
Rat	OZ 55	Smrdel	OZ 93
Ravna Glavica	DO 93	Smrdelak	SL 38
Ravnice	ČI 71	Smrići	ŽA 90
Ravno	ČI 68	Solinska	OZ 37
Ravno	SL 90	Sparcera	ČI 59
Ravno	ŽA 84	Spijaža	SL 4
Rebra	SL 84	Splisko	OZ 58
Repičina punta	ŽA 18	Stara Milicija	ČI 18
Režića	OZ 81	Staraci	SL 107
Ripišća	SL 22	Stari Okruški put	ČI 35
Ristini	SL 72	Stari put za Arbaniju	ŽA 76
Riz	OI 76	Stari Put	OI 25
Rovci	SL 30	Stari Vinogradi	OZ 18
Rozine	OZ 29	Starine	DO 67
Rožac	OI 26	Staro	ŽA 99
Rudej	DO 36	Stelini	ČI 41

Stinice	DO 6	Špirova punta	ŽA 33
Strana	SL 32	Šundrov Balan	ČI 14
Strane	SL 110	Šundrove Borike	ČI 45
Stranica	ŽA 28	Tanki Rožac	OI 5
Stražet	OZ 31	Tatinja	OZ 78
Stražnica	DO 32	Telegrad	DO 19
Strojanov škver	ČI 5	Tepli Bok	OZ 97
Stublić	SL 3	Tiklini	SL 71
Studenac	SL 93	Toč	OI 10
Supetar	SL 132	Toč	SL 68
Supetarski kanal	SL 151	Torbini	ČI 12
Supetri	SL 131	Treći Bočić	OZ 102
Sv. Križ	ŽA 66	Treći Gaj	ČI 78
Sv. Mavar	ŽA 17	Treglavica	OZ 40
Sveta Ana	ČI 56	Trsi	OI 61
Sveta Mare	SL 16	Trsina	ŽA 109
Sveti Anton	ČI 64	Trsine	DO 31
Sveti Jere	ČI 86	Tršćenice	SL 2
Sveti Toma	ČI 7	Tršića	OZ 8
Svilanova punta	ŽA 18	Tudri	OI 31
Svilanovi	ŽA 46	Tulelini	OI 41
Šaldun	OI 1	Tumbine	ČI 20
Šćitina	SL 126	Tunčelovica	OZ 88
Ševići	ŽA 31	Ukićevo	ŽA 1
Šipnata	OZ 6	Uljevićeva ulica	ŽA 108
Širina	DO 66	Umija	OZ 21
Široka	OZ 22	Uski	OI 6
Široke	OZ 19	Vajališće	DO 28
Široki put	SL 117	Vanka Umije	OZ 16
Široki	OI 8	Vela Čelica/Čelina	DOČ 2
Škavrnja	ŽA 107	Vela Doca	OZ 47
Škorići	ŽA 29	Vela draga	OI 88
Škrobićevi	SL 76	Vela draga	ŽA 59
Škver	ČI 2	Vela Garbina	OZ 20
Španca	OI 74	Vela Kosa	OZ 2
Špilice	SL 125	Vela Lokva	OZ 83

Vela Njiva	OZ 48	Vr sela	ŽA 57
Vela ravnica	ČI 75	Vr Svetoga Andrije	ČI 10
Vela Vruja	SL 53	Vr Umije	OZ 33
Vele Njive	ŽA 23	Vr Zemejaka	ŽA 65
Vele Orlice	ŽA 78	Vrk	DO 44
Veli Balan	ČI 50	Vrkli	DO 64
Veli Branac	OZ 32	Vršine	SL 106
Veli mul	SL 103	Vrtača	DO 65
Veli Smrdel	SL 139	Vrv	SL 39
Velo Žalo	OI 88	Vučaća	DO 84
Vežerovac	SL 115	Vukmani	DO 56
Vežerovci	SL 122	Za Mir	DO 49
Vinišće	ŽA 38	Zabrda	OI 57
Vinkedaši	DO 34	Zaglavica	DO 79
Vinogradina	OZ 90	Zagraci	SL 35
Vlačila	DO 11	Zaskok	SL 128
Vlaka	OI 23	Zavala	DO 81
Vlaka	OI 51	Zavinogradi	SL 98
Vlake	DO 73	Zemejak	ŽA 41
Vlake	ŽA 92	Zorkin Mul	OI 17
Voda na Mirine	SL 109	Zubacara	DO 27
Voda	OZ 12	Zvrji	OZ 54
Voznici	DO 29	Žalo na Guje	SL 41
Vr Glavice	OI 65	Žalo na Rat	OZ 56
Vr Gradine	ČI 81	Žedno	ŽA
Vr Krajevca	DO 60	Žiškove Tumbine	ČI 20
Vr sela	SL 61	Žrvanj	OZ 61

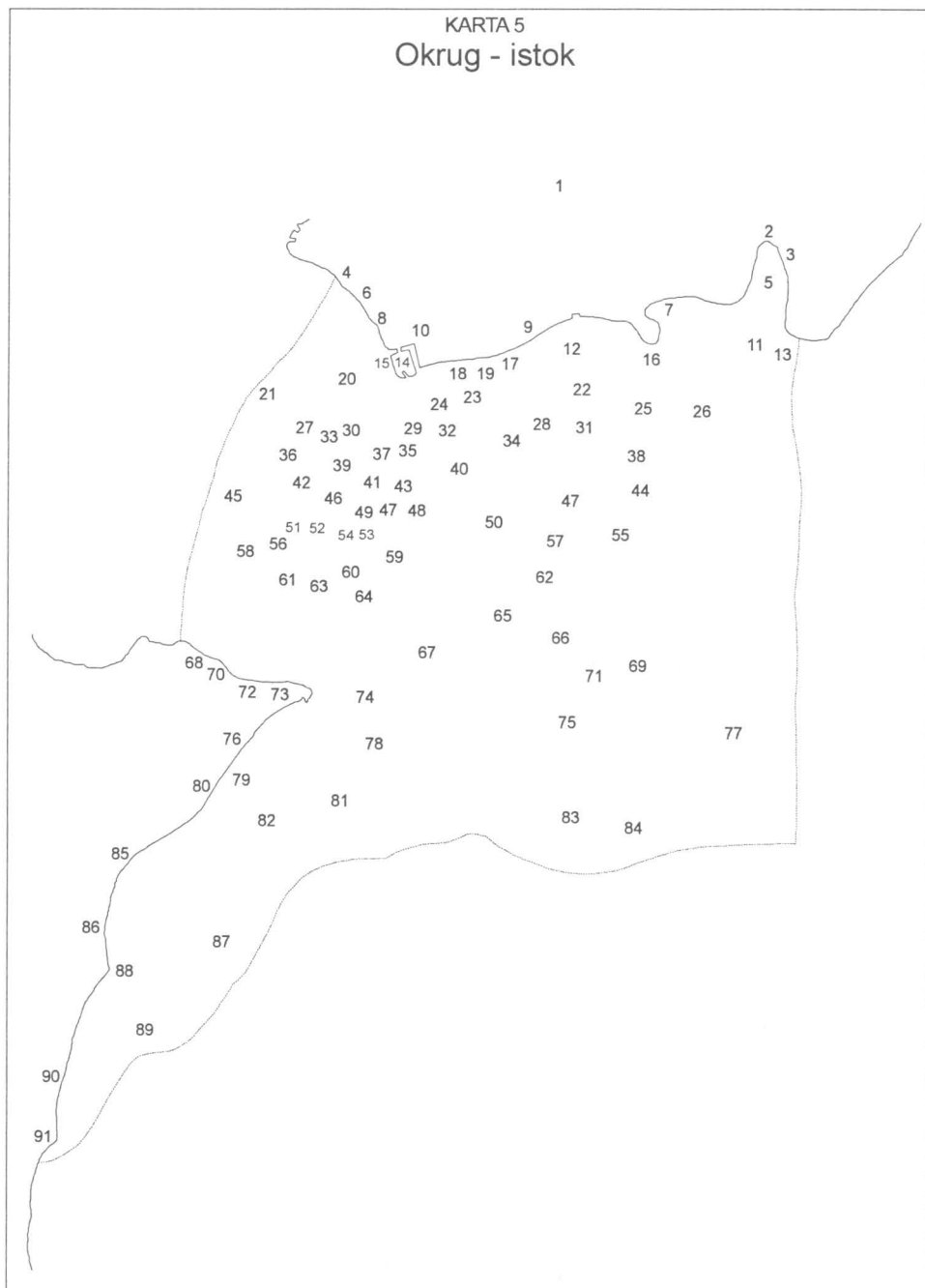

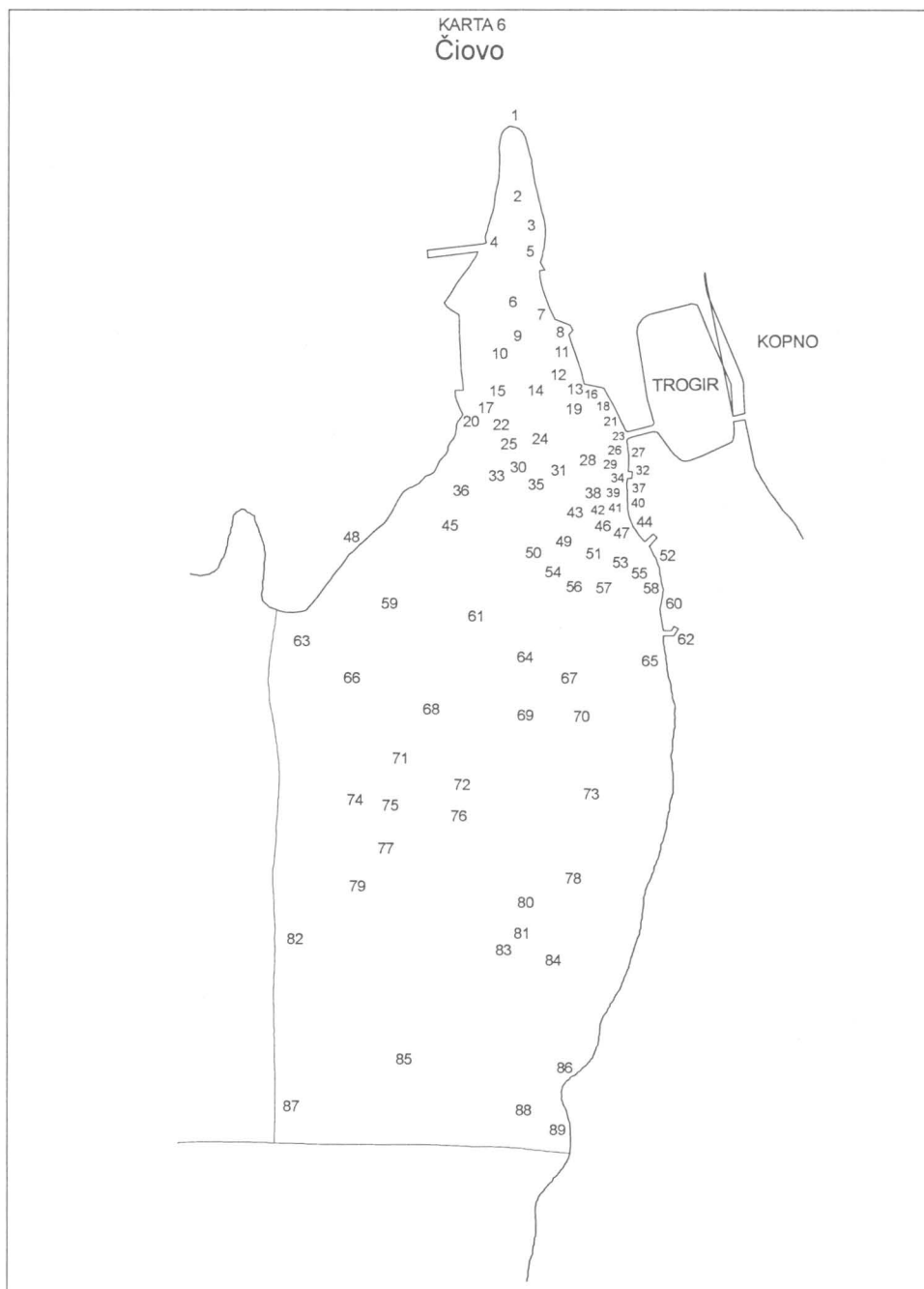

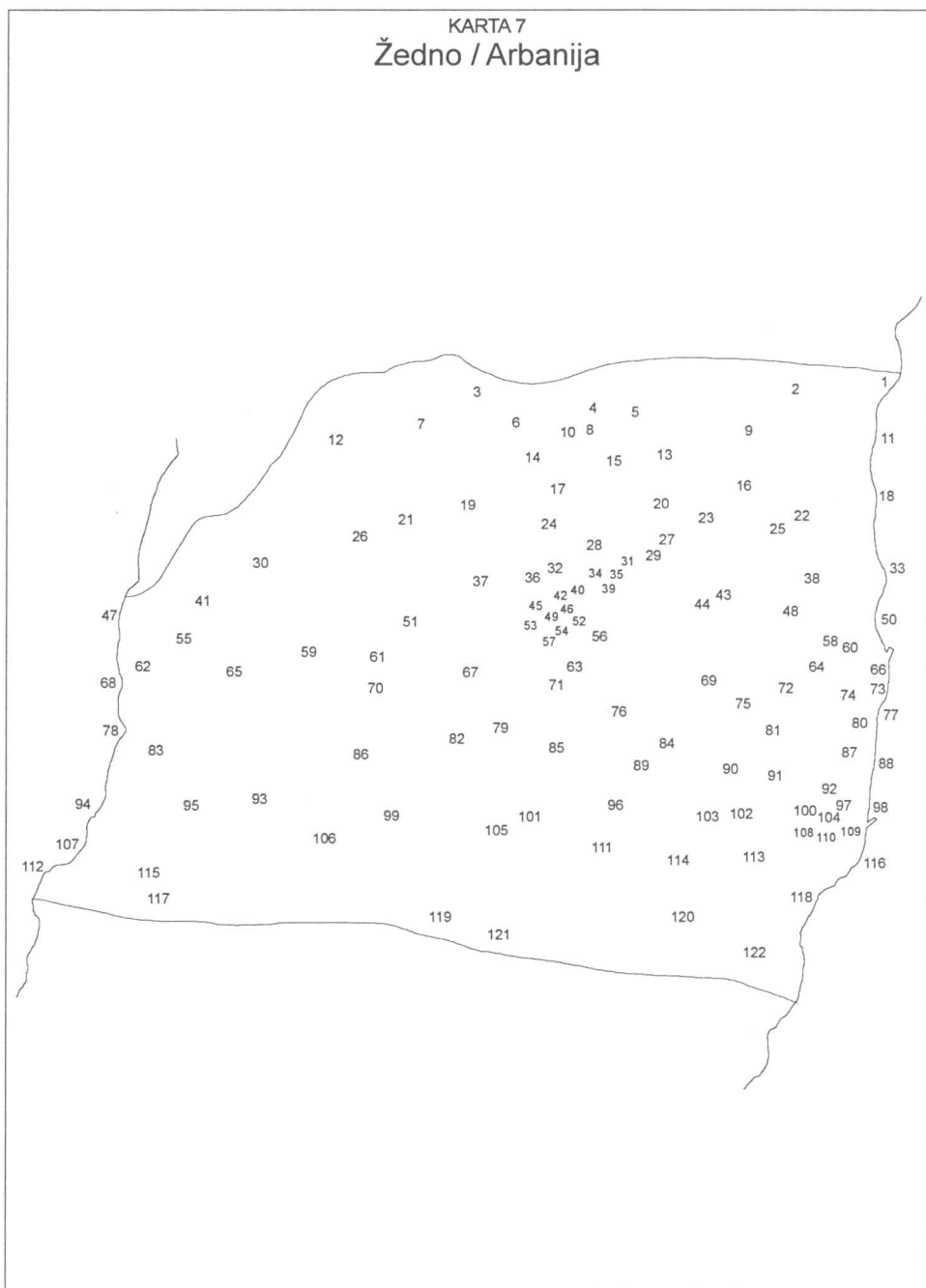

KARTA 4
Okrug - zapad

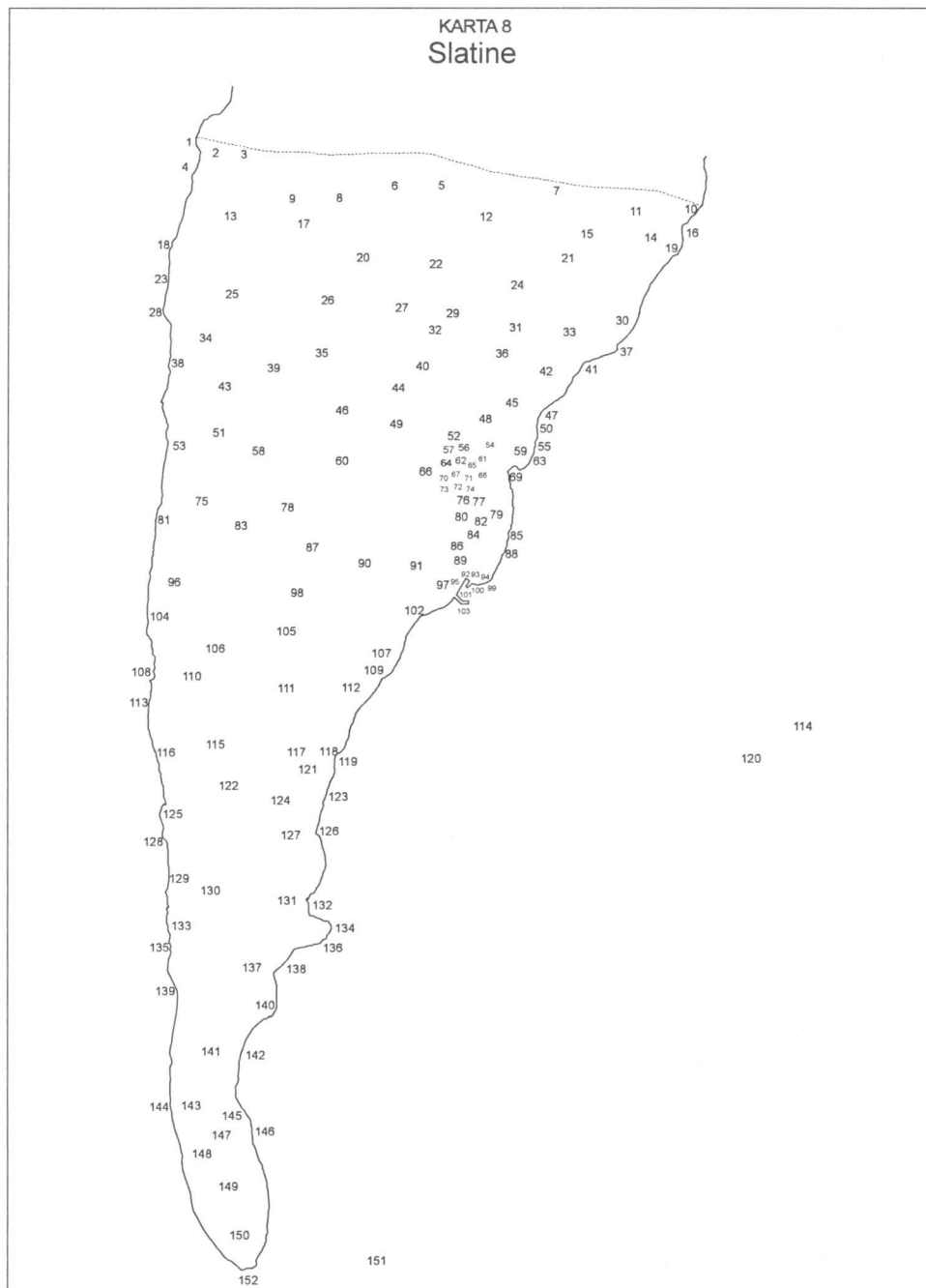

KARTA 8
Slatine

LA TOPONIMIA CONTEMPORANEA DELL' ISOLA DI ČIOVO

Riassunto

La toponimia contemporanea dell'isola di Čiovo riflette le caratteristiche geografiche, l'influenza della terraferma e con essa conesse le circostanze storiche dell'insediamento sull'isola. Completamente spopolata nel Medio evo, poi intensivamente ripopolata, l'isola di Čiovo vide due volte perdere una parte importante del suo patrimonio toponimico e linguistico. Con l'immigrazione in massa dei Croati nei primi del secolo XVI si perde irreversibilmente quasi la totalità dello strato toponimico romanzo. Oggi assistiamo alla perdita di un'altra identità linguistico-toponomastica, stavolta croato-ciakava. Il nostro contributo si inserisce in una serie di tentativi con lo scopo di preservarlo. Sulla base di 650 toponimi in totale, registrati nel corso delle inchieste toponomastiche con popolazione originaria, abbiamo cercato di render possibile un avviamento di carattere geografico-storico alla toponimia contemporanea dell'isola di Čiovo come anche uno sguardo sulle sue caratteristiche linguistiche ed estralinguistiche.

THE ČIOVO MODERN TOPONYMY

Summary

The author attempts to establish the historical and cultural frame within which the Čiovo toponymy is formed and is a true expression of it. Besides the description of the method by which more than 650 toponyms were collected, and which are the basis of this analysis, the structure is systematised according to geographic and sociologic motivational impulses (terrain configuration, economic activities and life style et al.). As toponomastics is a primarily linguistic discipline, so shall the most important part of this work be dedicated to linguistic (lexical, dialectological, grammatical and semantic) characteristics of the Čiovo toponymy. The author attempts to establish some of the most characteristic features of the Čiovo toponymy. The work has an appendix: a table of contents and list of toponyms in alphabetical order, as well as eight toponomastic maps.